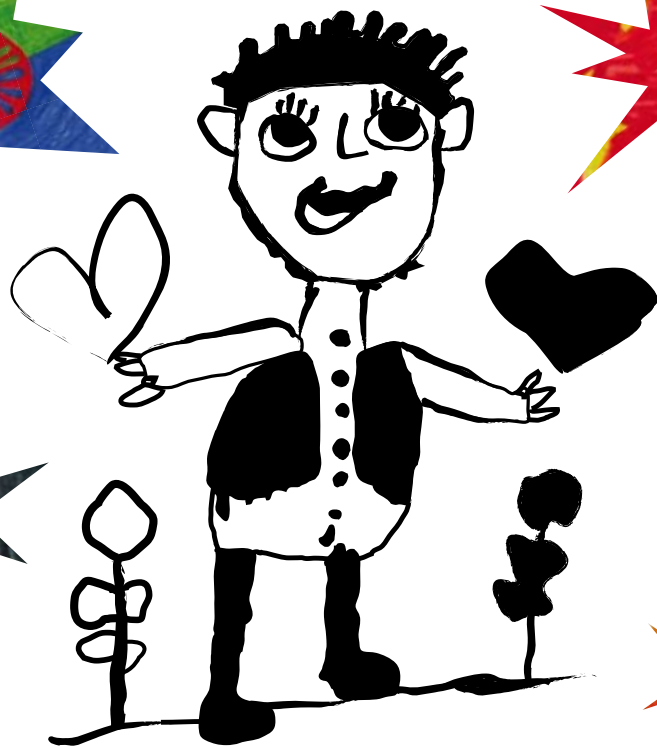

2012

ROMANO SUNO

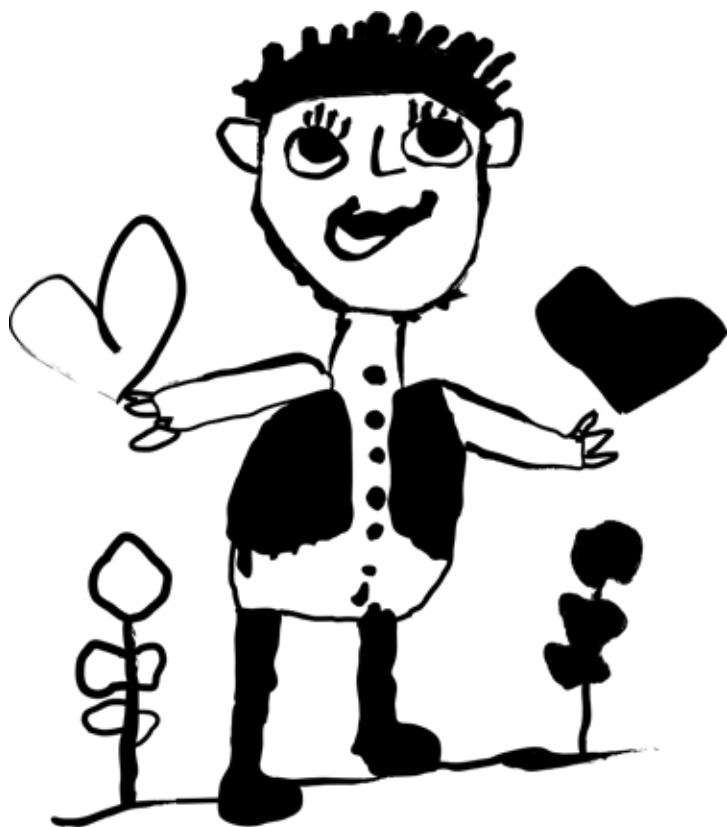
Sborník příspěvků literární a výtvarné soutěže

ROMANO SUNO děkuje v tomto roce za podporu Úřadu vlády České republiky, společnosti Corinthia Panorama, spol. s r.o., Nadaci Vodafone, Nadačnímu fondu Cemex, společnosti Auto-centrum Duba, spol. s r.o., Nadačnímu fondu Tesco, společnosti Kores Praha, spol. s r.o., nakladatelství Lipnik, nakladatelství Baobab, nakladatelství Portál.

ROMANO SUNO 2012

Sborník příspěvků k 15. ročníku literární a výtvarné soutěže

NOVÁ ŠKOLA, o.p.s.

Praha 2012

ROMANO SUNO 2012

Sborník příspěvků literární a výtvarné soutěže Romano suno

Vydala Nová škola, o.p.s.

Překlad z romštiny do češtiny: Barbora Šebová

Překlad z češtiny do angličtiny: Caroline Kovtun

Korektura českého jazyka: Kristýna Hrdinková

Korektura romského jazyka: Barbora Šebová, David Tišer

Korektura anglického jazyka: Caroline Kovtun

Koordinátor projektu: Lucie Jindráková

Obálka: Terezie Chlíbačová

Grafická úprava: Terezie Chlíbačová

Tisk: Laurelin, s.r.o.

První vydání 200 ks

Kontakt:

Nová škola, o.p.s.

Křižíkova 344/6, Praha 8, 180 00

www.novaskola.org

www.romanosuno.cz

Doporučená cena: 110,- Kč

ISBN 978-80-903631-7-5

Vážení čtenáři, milí soutěžící,

moc nás těší, že již po patnácté můžeme vydat sborník s výběrem nejlepších literárních a výtvarných příspěvků zaslaných do soutěže Romano suno (v překladu Romský sen). Děkujeme všem účastníkům letošního ročníku, kteří se s námi podělili o své zážitky, sny, radosti i trápení, a gratulujeme autorům oceněných textů a obrázků!

V roce 2012 nám do soutěže přišlo celkem 316 příspěvků od dětí a mladých dospělých z celé České republiky. Do literární části soutěže nám zaslalo své příspěvky 109 pisatelů z 21 škol a volnočasových organizací, výtvarné sekce se účastnilo 207 soutěžících z 34 škol a volnočasových organizací. Letos poprvé se k soutěži připojili také středoškolští studenti, za což jsme velice rádi a doufáme, že se tak bude dít i v dalších letech.

Romano suno je soutěží pro děti a mladé dospělé, kteří si chtějí vyzkoušet psát v romštině nebo se vyjádřit výtvarnou formou na daná témata, kterých bylo tento rok pět. Novinkou letošního ročníku soutěže je, že jedno z témat bylo možné zpracovat i v českém jazyce. Rozhodli jsme se tak proto, že romské děti nemají téměř žádnou příležitost setkávat se s psanou formou romštiny, a proto je pro ně někdy velmi obtížné se v romštině písemně vyjadřovat, a také proto, aby se soutěže mohly účastnit i děti, které romsky přímo nemluví, přesto mají ale k romštině, respektive k jednotlivým romským slovům, vztah.

Velmi oceňujeme všechny, kteří i přes různá úskalí psaní v romském jazyce nevzdali. Těm, jejichž romský text byl nejkrásnější, jsme se proto rozhodli udělit ještě speciální cenu. Záštitu nad ní převzal a oceněné texty pomohl vybrat člověk z nejpopulárnějších – dlouholetý patron soutěže a romský spisovatel, pan Emil Cina.

Soutěžní témata:

1. Nejkrásnější romské slovo / Nekšukareder romano lav

(Máš nějaké oblíbené slovo v romštině? Říká ho často někdo, koho máš rád?

Je v tvé oblíbené romské písničce? Nebo Ti jen tak hezky zní? Anebo se Ti prostě jen tak líbí? Napiš nám, jaké je tvoje oblíbené romské slovo.)

- na toto téma bylo možné psát příspěvky v romštině i v češtině

2. Co dělám proto, abych žil lépe? / So kerav predal o feder dživipen?

3. Co Vám chci říci o rasismu / So tumenge kamav te phenel pal o rasismus

4. Já a pohádkové bytosti / Me the paramisakere manuša

5. Volné téma / Pal soste kames te pisinel

Letos jsme se rozhodli pro odlišný styl práce se zaslánými příspěvky, kterým chceme dosáhnout větší autenticity textů. Pro naši práci bylo podstatné do textů zasahovat co nejméně, a neměnit tak styl vyjadřování jednotlivých pisatelů. V rámci korektur českého jazyka nebyly texty upravovány do spisovné češtiny. Při čtení sborníku si můžete všimnout, že příspěvky od starších autorů působí autentičtěji, na druhou stranu práce mladších pisatelů jsou často díky zásahu pomocné ruky někdy až nepřírozně spisovné. Proto mohou texty na čtenáře působit nesourodě – některé působí až nepřírozně spisovně a jiné jsou nespisovné. Pokud soutěžící poslal příspěvek jen v romštině, překlad do češtiny byl zajištěn Novou školou. Jinak jsou autory českých textů samotní soutěžící.

O vítězných příspěvcích letos rozhodovala romsko-česká porota ve složení:

Literární příspěvky

Emil Cina (spisovatel)

Petr Šabach (spisovatel)

Karolína Ryvolová (romistka, publicistka)

Tomáš Bystrý (žurnalista, moderátor)

Renata Patkaňová (zaměstnankyně Nové školy)

Výtvarné příspěvky

Ladislava Gažiová (výtvarnice)

Terezie Chlíbačová (výtvarnice)

Kakalík (výtvarník, animátor)

Děkujeme všem soutěžícím za možnost nahlédnout prostřednictvím textů a obrázků do světa viděného jejich očima a rodičům, učitelům a asistentům za pomoc při zpracovávání příspěvků. Porotě patří díky za pečlivé pročtení a prohlédnutí všech dílek a určení vítězů, což nebylo někdy vůbec jednoduché!

S přáním příjemného a inspirativního čtení

Lucie Jindráková a Barbora Šebová

koordinátorky projektu

Dear readers, dear contributors,

We are delighted to be able to publish for the fifth time the collection of the best literary and artistic submissions sent to the contest entitled Romano Suno (translated as Roma Dream). We would like to thank all of this year's participants, who have shared their experiences, dreams, happiness and worries with us. Congratulations to all of the authors of the award-winning texts and pictures!

In 2012 we received a total of 316 contributions to the competition from children to young adults from all over the Czech Republic. 109 writers from 21 schools and recreational organizations sent us their contributions and 207 participants from 34 schools and recreational organizations took part in the artistic competition. This year for the first time high school students participated in the competition, which we are very happy about and we hope that this will continue in the years to come.

Romano Suno is a competition for children and young adults who want to try and write in the Romani language or who would like to express themselves artistically about certain themes, of which there were five this year. New to this year's competition is that one of the topics could be written in Czech. We decided to allow this because Roma children have hardly any opportunity to acquaint themselves with Romani writing and therefore it's sometimes very difficult for them to express themselves in written Romani. We also wanted to open the competition up to children who don't speak Romani, but have a relationship with the Romani language and especially with individual words in Romani.

We very much appreciate all who haven't given up on writing in Romani despite various difficulties. We decided to add a special prize for those, whose text in Romani was the most beautiful. The competition was held under the auspices of the long-time patron of the competition, the Roma writer Emil Cina, who helped select the winning texts.

Themes of the competition:

1. The most beautiful Romani word / Nekšukareder romano lav

(Do you have a favorite Romani word? Does someone whom you love say it often? Is it in your favorite Roma song? Or does it simply sound nice to you? Or do you simply like it? Write us about your favorite Romani word.)

- submission on this theme could be written in Romani or Czech

2. What am I doing to have a better life? / So kerav predal o feder dživipen?

3. What I would like to tell you about racism / So tumenge kamav te phenel pal o rasismus

4. Fairytale beings and I / Me the paramisakere manuša

5. Independent topic / Pal soste kames te pisinel

This year we decided to take a different approach to the submitted contributions and reach a higher level of authenticity of the texts. It was important for us not to interfere in the texts too much and not to change the style of the individual writers. When the Czech texts were edited, they were not changed into standard written Czech. When reading the collection you may notice that the older authors' contributions seem more authentic, but the younger writers' works are often written in unnaturally standard Czech thanks to the intervention of a helping hand. Therefore the texts may seem to the reader to be disparate – some seem written in unnaturally standard Czech and others are written in non-standard Czech. If the contributor sent their submission solely in Romani, the translation into Czech was arranged by Nová škola. Otherwise the authors of the Czech texts are the contributors themselves.

The winning contributions were selected this year by a Roma-Czech panel of judges consisting of:

Literary contributions

Emil Cina (writer)

Petr Šabach (writer)

Karolína Ryvolová (Roma academic, journalist)

Tomáš Bystrý (journalist, moderator)

Renata Patkaňová (employee of Nová škola)

Artistic contributions

Ladislava Gažiová (artist)

Terezie Chlěbcová (artist)

Kakalík (artist, animator)

We would like to thank all of the contributors for the opportunity to take a look at the world they see with their eyes through their texts and pictures, and their parents, teachers and assistants for their help with processing the contributions. The panel of judges deserves recognition for their careful reading and examination of all of the works and for selecting the winners, which wasn't easy at all!

Wishing you pleasant and inspirational reading,

Lucie Jindráková and Barbora Šebová

Project coordinators

Obsah Contents

Úvodní slovo

Introduction

5–8

Výsledky literární a výtvarné soutěže

Results of the Literary and Artistic Competition

12–19

Literární příspěvky 1. věkové kategorie (1.–3. roč. ZŠ)

Literary Contributions of the 1st. Age Group (1st-3rd Grade)

20–29

Literární příspěvky 2. věkové kategorie (4.–6. roč. ZŠ)

Literary Contributions of the 2nd Age Group (4th-6th Grade)

30–41

Literární příspěvky 3. věkové kategorie (7.–9. roč. ZŠ)

Literary Contributions of the 3rd Age Group (7th-9th Grade)

42–48

Literární příspěvky 4. věkové kategorie (SŠ)

Literary Contribution of the 4th Age Group (High School)

42–48

Vítězné výtvarné příspěvky

Award-Winning Artistic Contributions

49–64

Výsledky literární a výtvarné soutěže Romano suno 2012

LITERÁRNÍ ČÁST SOUTĚŽE

I. kategorie (1.–3. roč. ZŠ)

1. místo - OSKAR HANGURBADŽO
 2. místo - DENIS KANDRÁČ, KRYSŤIÁN PECHA
 3. místo - PETR MACKO, JAN KRAKA
- Speciální cena za romský jazyk - KEVIN KANDRÁČ

II. kategorie (4.–6. roč. ZŠ)

1. místo - NATÁLIE RUSNÁKOVÁ, IVAN HANGURBADŽO
 2. místo - DAVID KANDRÁČ, TOMÁŠ TULEJ
 3. místo - JANA LÁZOKOVÁ, DAVID BALOG
- Speciální cena za romský jazyk - ROBIN KANDRÁČ

III. kategorie (7.–9. roč. ZŠ)

1. místo - MARKÉTA ČIPČALOVÁ
 2. místo - SIMONA CINOVÁ, KRISŤÝNA ČERMÁKOVÁ
 3. místo - LUKÁŠ CINA, DAVID GAŽI
- Speciální cena za romský jazyk - JANA MAKULOVÁ , IVANA KANDRÁČOVÁ

IV. kategorie (středoškoláci)

1. místo - KVĚTOSLAVA PODHRADSKÁ
2. místo - SOŇA MIŽIGÁROVÁ
3. místo - VÁCLAV VACÍK

VÝTVARNÁ ČÁST SOUTĚŽE

I. kategorie (1.–3. roč. ZŠ)

1. místo - MICHAL DAŇO, MILOŠ ČUREJA
2. místo - DANIEL DEREK, DENIS KANDRÁČ
3. místo - KÁČA BÍLÁ, MILAN KUBÁT

II. kategorie (4.–6. roč. ZŠ)

1. místo - LUKÁŠ BENDA
2. místo - DAVID KANDRÁČ
3. místo - EVA FLIŘAROVÁ, DOMINIK ČONKA

III. kategorie (7.–9. roč. ZŠ)

1. místo - ALEX BIHÁRY
2. místo - ŠTĚPÁN VEBER, MICHAL NANÁR, MARKÉTA DARVAŠOVÁ
3. místo - PATRIK SUCHÝ, KARINA CINOVÁ

IV. kategorie (středoškoláci)

1. místo - EVELÍNA HAJŠMANOVÁ
2. místo - SOŇA MIŽIGÁROVÁ
3. místo - MARIE TRIŠKOVÁ

Literární část soutěže

I.kategorie

1st category: 1st–3rd grade

1.–3. ročník ZŠ

1. místo- Oskar Hangurbadžo, 3. roč., ZŠ Prostějov

1st place - Oskar Hangurbadžo, 3rd grade, ZŠ Prostějov

Me he o paramisakere manuša

Paramisi but na ginav. Varekana upral dikhav andro televizoris. Mekradeder dikhav pal o benga, vaš kada, hoj furt pal o diliñipena džan, kavka sar me. Džanen ale te avel he godaver, he te na daral. Mekradeder ginav dobrodružna komiksova paramisa. Jekh miro kama-dutno komiks hin *pvoučí muž* Spiderman. Kada manuš mange pačisal'ol vaš kada, hoj pomožinel le manušenge, he len ratinel. Sar sako čavoro mange počoral mangav peskero. Te džanel te chuťkerel kher kherestar a te dochudel pes pro chočsavo than pro svetos. Kamavas bi tiš te avel kajso obratno he

bidarangutno. Džanav, kaj o Spiderman hin ča chochavibnaskero manuš, našti džanav koda, so jov. Kamavas bi ča čeporo te jel sar jov, kaj ratinav le manušenge. Mišl'inas mange, kaj bi kamavas te jel hasič. Pačisal'olas bi mange te pomožinel paš e jag he paš o dopravna nehodi a he chočsave katastrofi. Mišl'ina manage, hoj te bi le hasičende avenas kajse triki sar le Spiderman, ratinenas bi buter manušen.

Já a pohádkové bytosti

(původní překlad)

Pohádky moc nečtu. Někdy se na ně dívám v televizi. Asi nejradši mám čerty, protože provádějí často samé lumpárny,

tak jako já. Dokáží být však i chytří a nebojácí. Mnohem raději čtu dobrodružné komiksové příběhy. Jedním z mých nejoblíbenějších komiksů je příběh pavoučího muže Spidermana. Tato postava se mi líbí, protože pomáhá ostatním lidem a zachraňuje je. Asi jako každý kluk si tajně přeji mít jeho nadpřirozené schopnosti. Umět skákat z budovy na budovu pomocí vystřelovací pavoučí sítě, a dostat se tak na kterékoli místo na světě. Chtěl bych být také tak rychlý, obratný a statečný. Protože vím, že Spiderman je pouze smyšlená postava, nemůžu umět to co on. Chtěl bych se mu alespoň podobat tím, že budu zachraňovat lidi. Přemýšlel jsem, že bych mohl být hasičem. Líbilo by se mi pomáhat při požárech, dopravních nehodách a různých živelných katastrofách. Myslím si, že kdyby hasiči měli takové schopnosti jako Spiderman, mohli by zachránit víc lidských životů.

Fairytale Beings and I

I don't read fairytales much. Sometimes I watch them on television. Devils are probably my favorite, because they often get into a lot of mischief just like I do. But they can also be smart and fearless. I prefer reading adventurous comic book stories. Spiderman is one of my favorite comic books. I like Spiderman because he helps people and saves them. Just like every boy I secretly wish to have

his supernatural powers. To be able to jump from building to building using his web-shooters and get to any place in the world in an instant. I wish I could be that fast, nimble and brave. I know that Spiderman is just a made-up character, so I can't do what he can do. But I would like to be like him at least a little and save people. I'm thinking of being a fire fighter. I'd like to help out during fires, traffic accidents and other natural disasters. I think that if fire fighters had the same abilities as Spiderman, they could save many more lives.

2. místo - Denis Kandráč, 9 let, klub Zeferino, Valašské Meziříčí

2nd place - Denis Kandráč, 9 years old, Zeferino Club, Valašské Meziříčí

So kerav perdal o feder dživipen?

Vičínav pes Denis Kandráč a phirav andre 3 trida. Hin mange 9 berš.

Mišlínav mange, hoj te kamava sar avava baro feder te dživel, mušinava man peršo laches te sikhľol, he te avel lačo manuš. Kamav, hoj pre ma te aven e daj the o dad barikane.

Mira da he mire dades na has kajse chudľipena pes te dochudel andre lachi škola. Mira bibatar džanav, hoj pes akor o romane čhavore denas ča andro zvláštne školi. Akana hin amen feder chudľipena. A vaš oda man mušínav laches te sikhľol, hoj man te avel lače marki, he dochudav man pre lachi škola. A palis kamav, hoj te man avel lachi buti. Bije buti nane lačo dživipen.

Kamľomas bi, kaj pes mange kada te del avri. A džanav, hoj man užarel he phari buti.

Co mohu dělat proto, abych žil lépe!!!

(překlad NŠ)

Jmenuji se Denis Kandráč a chodím do třetí třídy. Je mi devět. Myslím si, že jestli chci žít lépe, až budu velký, musím

se hlavně dobře učit a být dobrý člověk. Chci, aby na mě byli rodiče hrdí. Neměli takové možnosti, jako máme my. Od tety vím, že dřív posílali všechny romské děti jen do zvláštních škol. Dnes to jde, a proto se musím dobře učit a mít dobré známky, abych se dostal na střední školu. Potom bych si chtěl najít dobrou práci, protože bez práce se nedá pořádně žít. Přál bych si, aby se mi to splnilo, a počítám s tím, že mě čeká i dost dřiny.

What I can do to live a better life!!!

My name is Denis Kandráč and I am in 3rd grade. I'm nine years old. I think that if I want to live a better life when I grow up, I need to do well in school and be a good person. I want my parents to be proud of me. They didn't have the same opportunities that we have. My aunt told me that all Roma children used to be sent to special schools. Now they don't have to, so I have to do well and get good grades. Then I'd like to get a good job, because life is hard when you don't have work. I hope this comes true for me and I know I have a lot of hard work ahead of me.

2. místo - Kristián Pecha, 7let, klub Zeferino, Valašské Meziříčí

2nd place - Kristián Pecha, 7 years old, Zeferino Club, Valašské Meziříčí

Miro garudo suno!

Vičinav pes Kristian Pecha. Pal o prazdnini džava imar andre 2.A.

Sako dīves pal e škola phirav andro klubos Zeferino. Phirav man odoj te bavinel, the te sikhľol .

Rado mange odoj maľinav. Malindom Mikulašis andre amaro zeferiňacoko časopisos.

Sar avava baro, ta kamava te avel žandarīs. Hoj te kerav poradki kole bibachtale manušenca. Hin oda miro suno te kerel žandarīs. Kamava te braňinel kole lače manušen. A kole nalačhen phandava andre. Mišľinav mange, hoj o žandara keren but perdal amende.

Vaš oda kamav te avel žandarīs. Aľe mušinava man lačhes te sikhľol, phenďas mange miri bibi.

Můj tajný sen!

(překlad NŠ)

Jmenuji se Kristián Pecha. Po prázdninách půjdu už do 2.A. Každý den po škole chodím do klubu Zeferino. Chodím si tam hrát a učit se. Také si tam rád kreslím, nakreslil jsem třeba Mikuláše do našeho zeferiňáckého časopisu. Až budu velký, chci být policajt, abych mohl dělat pořádek. To je můj sen, být policajt. Pocti-

vé lidi budu bránit a ty zlé budu zavírat. Myslím si, že policie pro nás dělá hodně, proto chci být taky policajt, ale musím se dobře učit, říkala teta.

My secret dream!

My name is Kristian Pecha. After vacation I will be in grade 2.A. Every day after school I go to the Zeferino club. I go there to play and study. I also like to draw. I drew a picture of St. Nicholas for the Zeferino magazine. When I grow up I want to be a policeman so I can keep order. This is my dream – to be a policeman. I will protect honest people and put bad people in jail. I think the police do a lot for us and that's why I want to be a policeman, too. But I have to do well in school, my aunt said.

3. místo - Petr Macko, 9 let, ZŠ při zdravotnickém zařízení Prachatice

3rd place - Petr Macko, 9 years old, ZŠ při zdravotnickém zařízení Prachatice

Sockere

Mám nejradši slovo sockere, protože mě ho naučil můj děda. Byl Rom a už umřel. To slovo znamená „kam jdeš“ a vyslovuje se „sokere“. Děda se mě jednou zeptal: „Kam jdeš?“ A já řekl: „Dědo, přece sokere.“

Dědu jsem měl moc rád a vždycky, když řeknu sokere, vzpomenu si na něj. Dědali jsme spolu lumpárny. Zazvonili jsme na sousedy a schovali se. Jinak doma mluvíme česky nebo slovensky, protože táta je Slovák. Máma je Romka, ale romsky mluví, jenom když něco vyjednává.

Sockere

My favorite word is sockere, because my grandfather taught it to me. He was a Roma. He passed away.

The word means where are you going and it's pronounced sokere. Grandpa once asked me: „Where are you going?“ And I said: „Sokere, Grandpa.“

I loved my grandfather very much and every time I say sokere, I think of him. We made a lot of mischief together. We would ring the neighbor's doorbell and hide.

At home we speak Czech or Slovak because Dad is Slovak. Mom is Roma, but she only speaks Romani when she's negotiating something.

3. místo - Jan Kraka, 7let, klub Zeferino, Valašské Meziříčí

3rd place - Jan Kraka, 7 years old, Zeferino Club, Valašské Meziříčí

So bi kamavas!!!

Vičínav pes Honza Kraka. Hin mange 7 berš. Hin man mek jekh terneder phraloro. Vičinel pes Lukáš. Hino igen bibachtalo. Phirel andre 1.trida. Andre škola hino igen lačno. Sar avel khere, ta hino bibachtalo. Me kamav la dake te pomožinel. Dikhav la igen rado. The

le dados. Som rado, hoj man jon hin. Sar avava baro, ta kamav te bavinel fotbal, hoj pre mande te phiren e daj the o dad te dikhkel pro stadionos. Kamav, hoj pes sa o manuša te dikhen rado, hoj te na kerel niko bare bini, te dikhen savore rado le Devles. Igen mange mangav, hoj te avavav lačno fotbalistas!!!!!!!

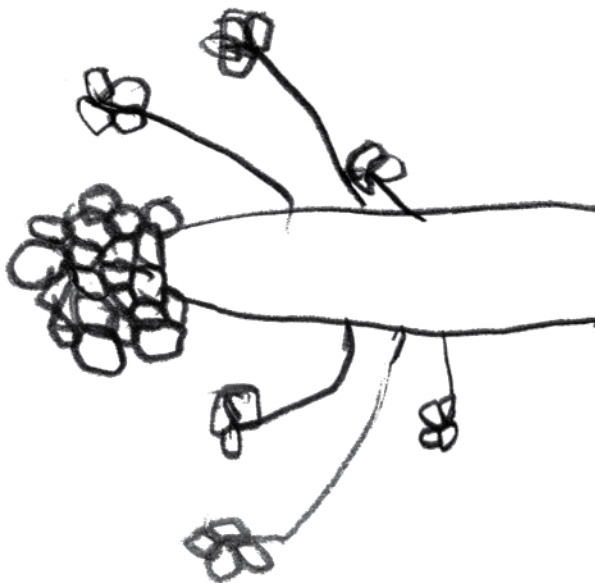
Mé přání!!!

(překlad NŠ)

Jmenuji se Honza Kraka a je mi sedm let. Mám ještě jednoho mladšího bráchu, jmenuje se Lukáš a pěkně zlobí. Chodí do první třídy. Ve škole je hodný, ale jak přijde domů, je jako čert. Rád pomáhám mamince, mám ji moc rád. I tatínka. Jsem rád, že je mám. Až budu velký, tak chci hrát fotbal, aby se na mě rodiče chodili dívat na stadion. Chci, aby se všichni lidé měli rádi, aby nikdo nedělal nic zlého. Aby měli všichni rádi Pánaboha. Moc si přeju stát se dobrým fotbalistou!!!

My wish!!!!

My name is Honza Kraka and I'm seven years old. I have a younger brother. His name is Lukáš and he's very naughty. He's in first grade. He's nice in school, but when he comes home he's like a little devil. I like helping my mom. I love her very much. My dad, too. I'm happy that I have them. When I grow up I want to play football, so that my parents can come see me play at the stadium. I want everyone to get along, people shouldn't do mean things. They should all love God. My wish is to become a good football player!!!

SPECIÁLNÍ CENA ZA ROMSKÝ JAZYK:

Kevin Kandráč, 9 let, klub Zeferino, Valašské Meziříčí

SPECIAL PRIZE FOR ROMANI LANGUAGE:

Kevin Kandráč, 9 years old, Zeferino Club, Valašské Meziříčí

So hin perdal mande o romipen!

Vičínav pes Kevin Kandráč, phirav andre 3 trida a hin mange 9 berš.

Kamav tumenge te pisinel sar me di-khav o romipen.

Romipen hin sa, so keren o Roma. Sar dživen, sar dživenas akor. A so hin baro perdal amende, hin e fajta. O daja the o dada dživen ča perdal o čhave.

Bije fajta nane lačhes. Amari daj the o dad amen sikhaven, kaj pes te di-khas rado. Man mek hin jekh phureder phen, hin lake 14 berš the phureder phral, leske hin 12. Me som nejterneder. Som baro beng. Oda mange phenel sako. Aľe me džanav, hoj mange kamen lačhes. Dav bari paťiv mira dajorake the mire dadoreske. Phiren andro 2 buťa, hoj amende te poťinen o hudebki. Amen savore trin džene phiras te bašavel andre hudebka. O dad amen sikhavel the te giľavel. E phen igen lačhes giľavel. Kamel te avel spevačka. Amen sam Roma a hin amen kajso daros. Ňigda man na ladžava, hoj som Rom. Me som pre kada bari-kano. Hin amen varekana problemi, hoj amenge rakinen, aľe nane kajse sa-

vore. Hin man but kamarata, so nane Roma. Mire phrales geľas te bolel tiš so nane Romňi. A dikhas la savore rado. Romipen hin amaro džvipen.

Sar khelas, giľavas, sar kočinahas... Bašaviben, zviki, no savoro so keras amen o Roma. A me som bari-kano hoj som romano čhavoro!!!!!!!

Co pro mě znamená romství!

(překlad NŠ)

Jmenuji se Kevin Kandráč. Chodím do třetí třídy a je mi devět let. Chci vám napsat něco o tom, co pro mě znamená romství.

Romství, to je vše, co dělají Romové. Jak žijí dnes i to, jak žili dřív.

Co je nejdůležitější pro nás pro Romy, to je rodina. Rodiče žijí jen pro nás, pro děti. Bez rodiny je člověku smutno. Naše maminka s tátou nás učí, abychom se k sobě chovali hezky.

Mám dva starší sourozence – čtrnáctiletou sestru a dvanáctiletého bratra. Každý o mně říká, že jsem pěkný čert, ale vím, že mě mají všichni rádi. Mamin-ky i tatínka si moc vážím. Chodí do dvou zaměstnání, aby nám mohli zaplatit hu-debku, kam chodím já i obě sestry. Táta

nás učí také zpívat. Sestra zpívá moc hezky, chce se stát zpěvačkou - my Romové máme takový dar. Nikdy se nebudu za své romství stydět, jsem hrdý, že jsem Rom. Někdy máme problémy, lidé nám nadávají, ale nejsou takoví všichni. Já mám hodně kamarádů, co nejsou Romové. Můj bratr má za kmotru také gadži a máme jí všichni moc rádi. Romství je to, jak žijeme. Jak tančíme, jak jsme kočovali, hudba, zvyky, no všechno, co my, Romové, děláme.

A já jsem pyšný na to, že jsem romský kluk!!!

What Romaniness means to me!

My name is Kevin Kandráč. I'm in third grade and I'm nine years old.

I would like to write about what Romaniness means to me.

Romaniness is everything that the Roma do. How they live today and how they lived in the past.

The most important thing for us Roma is family. Parents live only for us, for their children. It's sad to be without a family. Our mom and dad teach us to be nice to one another.

I have two older siblings - a fourteen year old sister and a twelve year old brother. Everyone says that I'm a little devil, but I know that they all love me. I respect my mom and dad very much. They have two jobs in order to pay for music classes

for me and both of my sisters. Dad is teaching us how to sing. My sister sings very well. She wants to be a singer – we Roma have a gift. I will never be ashamed of my Romaniness. I am proud to be Roma. Sometimes we have problems, people insult us, but not everyone is like that. I have a lot of friends that aren't Roma. My brother's godmother is also a gadži and we all love her very much. Romaniness is how we live. How we dance, how we've traveled, music, traditions... everything that we Roma do.

And I'm proud to be a Roma boy!!!

II. kategorie

2nd category: 4th–6th grade

4.–6. ročník ZŠ

1. místo - Natálie Rusnáková, 4. roč, ZŠ a MŠ nám. 28. října Brno

1st place - Natálie Rusnáková, 4th grade, ZŠ a MŠ nám. 28. října Brno

Sar džahas andre Ledňica

Stredone gejl'am andre Ledňica, džahas ode la mašinaha andal o Brnos. Pal'is pes predžahas pal o anglicko he francusko parkos, dikhl'am ode neve kvitki he le manušen so prikerenas e fontana, he e socha rufos sar chudel o erbos. Dikhl'am ode šukar palmi andro skleňikos, pal'is pes odil'am, pal'is gejl'am andro burkos. Ode amen has predikhiben. Has amen ukola khatal o Alojsis dujto, so has andal e famel'ija Lichenštejnů. Majind'am te džanel khatar hin loutki, soske pes avka vičinen Lichenštejnové a pal'is te arakhel prephirarde manušes. Pal'is amen has ačhaviben, he jekh gadži amen diñas aver indicija - sar pes vičinel dizakeri raňi, he keci hin minerali (302). Ode našti džahas, bo e gadži peske čepo ačhavlas. Paš o minerali amen has ačhaviben a pal'is pale rodahas aver indicija, oja has pro kašt a amen la keci-var pregejl'am a pal'is la arakhl'am. Pal'is gejl'am pale paš e sklepa paš o šifi. Ode

peske diňam e zmrzlina a pal'is peske geľam le grajenca paš o Janoskero burkos. Rodahas la Lady Kastelanka a me majind'om lake te gil'avel romaňi gil'i. Pal'is gejl'am te dikhel pro Janoskero burkos, aľe samas ode ča čino. Pal'is gejl'am te rodel poklados khatal o Alojsis dujto u pal'is peske savoro rozdiňam. Pal'is peske kerďam o piknikos. A o učitelki peske dine kava. Pal'is geľam pale pre zmrzlina, bo has but tat'ipen. Varesave čhave peske geľe te cinel andre sklepa šilal'i sodovka. Pal'is užarahas pro autobusis, pal'is geľam andal o autobusis avri, he geľam pre mašina. Oda has šukar agor amare viletoske. Has ode Natálka, Amálka, Tina, Anička, Max, Teodor.

Pisind'a Natálka

Výlet do Lednice

(původní překlad)

Ve středu jsme jeli z Brna vlakem do Lednice. Prošli jsme se anglickým a francouzským parkem, pozorovali krásné

květiny a opraváře, co opravovali fontánu. Taky sochu vlka, jak drží erb. Viděli jsme krásné palmy ve skleníku, pak jsme se fotili a pak jsme šli na prohlídku zámku. Měli jsme plnit úkoly o Aloisovi Druhém, který byl z rodu Lichtenštejnů. Měli jsme zjistit, odkud jsou loutky, proč se Lichtenštejnové jmenovali Lichtenštejnové a potom najít převozníka. Pak jsme měli přestávku a jedna gadži nám dala další indicii – jak se jmenuje zámecská řeka a kolik minerálů v Lednici mají (302). Jít jsme s ní nemohli, protože si dávala přestávku. U minerálů jsme měli další přestávku a potom jsme hledali další indicii – visela na stromě a několikrát jsme ji přešli, než jsme ji našli. Potom jsme šli zpátky k obchodu u lodíček, dali jsme si tam zmrzlinu a pak šli na vyjížďku na koních k Janovu hradu. Byli jsme tam jen chvíli a pak jsme šli hledat poklad Aloise Druhého. Ten jsme si rozdali a udělali si piknik. Učitelky si daly kávu. Potom jsme šli zpátky na zmrzlinu, protože bylo horko a některé děti si šly do obchodu koupit studenou sodovku. Pak jsme čekali na autobus, pak z něj vystoupili a přestoupili na vlak. Tak se hezky skončil náš výlet, na kterém byli: Natálka, Amálka, Tina, Max, Theodor.

Napsala Natálka

Trip to Lednice

On Wednesday we took the train from Brno to Lednice. We walked through the

English and French parks, saw some beautiful flowers and repairmen, who were fixing the fountain. We also saw the statue of a wolf holding a coat of arms. We saw beautiful palms in a greenhouse. We took pictures of each other and then went on a tour of the castle. We were supposed to complete an assignment on Alois the Second from the Lichtenštejn dynasty. We had to find out where the puppets were from, why the Lichtenštejns were called the Lichtenštejns and then find the ferryman. Then we had a break and a gadži gave us another clue – what was the name of the castle's river and how many minerals are there in Lednice (302). We couldn't go with her because she was on a break. We had another break by the minerals and then we searched for the next clue – it was hanging from a tree and we walked past it a few times before we found it. Then we went back to the store by the boats and had ice cream. After that we went on horseback to Jan castle. We were only there for a short time and then went off in search for Alois the Second's treasure. We divided it up among us and had a picnic. The teachers had coffee. Then we went back for ice cream because it was hot and some children went to the store to buy cold soda water. Then we waited for the bus and from the bus we took a train. And that was the end of our nice trip. Natálka, Amálka, Tina, Max, Theodor were present.

Written by Natálka

1. místo - Ivan Hangubardžo, 11 let, ZŠ Prostějov

1st place - Ivan Hangubardžo, 11 years old, ZŠ Prostějov

Vičinav man Ivan, he Prostějovoste dživav 3 berš. But pes mange pačisaľol. Rado phirav te dikhel andro Tesco pro športovne kampeliřena. Me bavinav fotbal vaš o klubos Vrahovice he rado bi mange cinavas neve topanki pro fotbal. Has mange phendo, hoj len chudava, kana man avela lačo škola-kero ľil.

Prostějovoste le purane kherendar mange igen pre dzeka amari radňica. Oka berš samas la učitelkaha te dikhel pre radňica. Predikhľam he le starostaskri kancelarija he e sala kaj den vera.

Najbuter mange pes pačisaľolas la radňicakri veža, kamavas bi te džal pre late upre. Dikhavas bi amaro foros šukares upral. Phenen, kaj hin odoj o dalekohledi savenca hin te dičhol dži ke amende andro Vrahovice (oda hin koter foros Prostějovoskro, kaj bešav). E kancelarija le starostaskri pes mange pačisaľolas, hin odoj šukar skamind. Te bi andre kaja kancelarija varekana keravas, kamavas bi predal amaro foros vareso te kerel. So najsigeder bi keravas o chodňika. Hine phagerde, hin andre lende cheva. Le manušenge pes pal lende na lačhes phirel.

Me man kecivar potkindžom. Jekhvar he peľom, randľom mange tele e kho-

či. Andal o Prostějovos me na kamav ňikhaj te džal avrether. Rado kadaj dživav. Hin man ade but kamarata, than kaj bavinav o fotbal, the škola.

(původní překlad)

Jmenuji se Ivan a v Prostějově bydlím 3 roky. Moc se mi tu líbí. Rád se chodím dívat do Tesca na sportovní potřeby. Hraji fotbal za klub Vrahovice a rád bych si koupil nové kopačky. Mám je slíbené za pěkné vysvědčení.

Z prostějovských památek se mi nejvíce líbí naše radnice. Loni jsme se byli s paní učitelkou na radnici podívat. Prohlédli jsme si kancelář pana starosty a obřadní síň. Nejvíce se mi ale líbila radniční věž, moc bych na ni chtěl vylézt. Viděl bych naše město pěkně z výšky. Prý tam jsou dalekohledy, kterými je vidět až k nám do Vrahovic (to je část města Prostějova, kde bydlím).

Kancelář pana starosty se mi moc líbila, má v ní krásný stůl. Kdybych v této kanceláři mohl někdy pracovat, chtěl bych pro naše město něco udělat. Asi bych nejdříve spravil všechny chodníky. Jsou rozbité, jsou v nich díry a lidem se po nich špatně chodí. Já sám jsem několi-krát zakopl. Jednou jsem dokonce spadl a odřel jsem si koleno. Z Prostějova bych se nechtěl nikam stěhovat. Bydlím tady

rád. Mám tady hodně kamarádů, fotbalové hřiště a školu.

My name is Ivan and I have been living in Prostějov for 3 years. I like it here very much. I like going to Tesco and looking around in the sports section. I play football for the Vrahovice club and I'd like to buy new football shoes. My family has promised to get them for me if I get good grades.

My favorite historic building in Prostějov is our town hall. Last year our teacher took us to see it. We saw the mayor's office and the ceremonial hall. I liked the town hall tower best. I'd really like to climb up

to the top. I'd see our city from a big height. I've heard they have binoculars there that let you see all the way to us in Vrahovice (that's the neighborhood in Prostějov where I live).

I liked the mayor's office very much. He has a beautiful desk. If I could ever work in this office, I'd like to do something for our city. I'd probably start by fixing all the sidewalks. They're broken, they have holes and people have a hard time walking on them. I've tripped on them several times myself. Once I even fell and scraped my knee. I wouldn't like to move away from Prostějov. I like living here. I have a lot of friends here, a football field and my school.

2. místo - David Kandráč, 11 let, klub Zeferino, Valašské Meziříčí

2nd place - David Kandráč, 11 years old, Zeferino Club, Valašské Meziříčí

Sar miri daj the miro dad lenas vera!

Vičínav pes David Kandráč a hin mange 11 berš. Phirav andre 5 trida.

Bavinel man te bašavel pro saxafonos the pro klarinetos. Phirav andre hudebka imar 5. berš.

The miro dad hino lavutaris. Bašavel pre gitara the gilavel. Ehas les peskri kapela, bašavnas 4 phrala. Vičinenas pes kapela Kandračovci. Edaj džanel tiš lačhes te kheel. Sikhavlas le čhavoren te kheel andro suboris. Hin man mek 3 terneder phrala.

Dujore, hin lenge 6 berš. Akana džana andre 1. trida. Imar pes našti doužaren. Ča furt rachinen o dživesa. Miri daj the o dad pes mek ča akana ile. Aver kurko sombatone len esas vera. Me somas igen rado, hoj imar ile vera. Kaj imar e daj pes na vičinela Dunová, ađe Kandráčová. Esas len šukar vera. O bačis lenge bašavlas andre khangeri peskra čhaha, la lvankaha. Thode lenge šukar gilí. O dad igen rovelas. Oda hin leskro phral. Jon pes dikhen igen rado. Ehas len kodoj the graja. No has oda ajsi čačutni romaňi vera. Me som pre miri daj the dad barikano!!!

Svatba mých rodičů!!!

(překlad NŠ)

Jmenuji se David Kandráč a je mi 11 let. Chodím do páté třídy. Baví mě hrát na saxofon a na klarinet, chodím už pátým rokem do hudebky. Můj táta je taky muzikant, hraje na kytaru a zpívá. Měl svoji vlastní kapelu – hráli čtyři bratři a jmenovali se kapela Kandráčovci. Maminka umí dobře tancovat, učila v dětském tanečním souboru. Mám ještě tři mladší bratry, dva z nich jsou dvojčata a je jim šest let. Teď půjdou do první třídy. Už se nemůžou dočkat, pořád odpočítávají dny.

Moji rodiče se vzali teprve nedávno, minulou sobotu. Já jsem byl moc rád, že jsou konečně svoji, že už se maminka nebude jmenovat Dunová, ale Kandráčová. Měli krásnou svatbu, strejda jim se svojí dcerou Ivankou zahrál v kostele - složili jim nádhernou písničku. Tatínka to až rozplakalo, protože strejda je jeho bratr a mají se moc rádi. Měli tam dokonce i koně! No byla to taková pravá romská svatba, jsem na rodiče moc pyšný!!!

My parents' wedding!!!!!!

My name is David Kandráč and I'm 11 years old. I'm in 5th grade. I like playing the saxophone and clarinet. I've been going to music school for five years. My dad's also a musician. He plays guitar and sings.

He had his own band – they were four brothers and the band was called Kandráčovci. Mom is a very good dancer. She taught children in a dance troupe. I have three younger brothers. Two of them are twins and they're six years old. They'll be in first grade soon. They can't wait until school starts and count the days every day.

My parents got married not too long ago – last Saturday. I was very happy that they finally wed, that Mom would no longer be called Dunová, but Kandráčová. They had a beautiful wedding. My uncle and his daughter Ivanka played in church - they wrote them a beautiful song. My father was moved to tears because my uncle and his brothers love each other very much. They even had a horse there! It was a proper Roma wedding and I'm very proud of my parents!!!

2. místo - Tomáš Tulej, 11 let, klub Zeferino, Valašské Meziříčí

2nd place - Tomáš Tulej, 11 years old, Zeferino Club, Valašské Meziříčí

Miri fajtica

Vičínav pes Tomáš Tulej a hin mange 11 berš. Bavinel man te giľavel, the te sportinel. Aľe so man bavinel nekbuter, oda hin o počitačis, the hokej. Sar avava baro, kamľomas bi te avel počitačovo inženiris abo hokejistas. Mišľinav mange, hoj mange dživav lačhes, hin man bari fajta. Miri dajori hiňi igen lachi. The miro dadoro. Fejs pal amende sajinen. Kamen perdal amende so nekfeder. Hin man mek trin phrala. Jekh phureder the duj cikne. Nane amen aňi jekh pheňori. E daj furt zumavelas, aľe na gejľas lake avri, ta phendžas dost, oda bi avľamas he deš phrala. Mange bi na has jekh, me som rado, sar sam buter. Dikhav mira da the dadores igen rado. Paľikerav lenge vaš kada, hoj som pro svetos.

Moje rodinka

(překlad NŠ)

Jmenuji se Tomáš Tulej a je mi 11 let. Baví mě zpívat a sportovat, ale nejvíc mě baví počítače a hokej. Až budu velký, chtěl bych se stát počítačovým inženýrem nebo hokejistou. Myslím si, že si žiju docela dobře. Mám velkou rodinu. Moje maminka je moc hodná. I můj tatínek.

Mají o nás velkou starost. Chtějí pro nás jen to nejlepší. Mám ještě tři bratry, jednoho staršího a dva malé. Nemáme žádnou sestru. Maminka to pořád zkoušela, ale nevycházelo to, tak řekla dost, to by nás mohlo být nakonec třeba deset. No mně by to nevadilo, jsem rád, když je nás víc pohromadě. Mám svojí maminku a tatínka moc rád a děkuju jim za to, že jsem na světě.

My family

My name is Tomáš Tulej and I'm 11 years old. I enjoy sports, but most of all I like computers and hockey. When I grow up, I'd like to be a computer engineer or a hockey player. I think that my life is pretty good. I have a big family. My mom is very kind. My dad, too. They care about us very much. They want only the best for us. I have three brothers. One is older and two are younger. We don't have a sister. Mom tried, but it didn't work so she said enough, then there might be ten of us. I wouldn't mind, I'm happy when there are a lot of us together. I love my mom and dad very much and I'm grateful to them for giving me life.

3. místo - Jana Lázoková, 6.roč., ZŠ Frýdlant

3rd place - Jana Lázoková, 6th grade, ZŠ Frýdlant

Mekšukareder romano lav „kamiben“

Kada lav hino mekšukareder so pes del te phenel. Amen o Roma rado di-khas peskera famelija. Vaš oda pes mušinas te likerel avka, kaj amen o nipi te len maškar peste. Amen na sam aver, sam jednaka manuša, so pro svetos dživen.

Nejkrásnější romské slovo

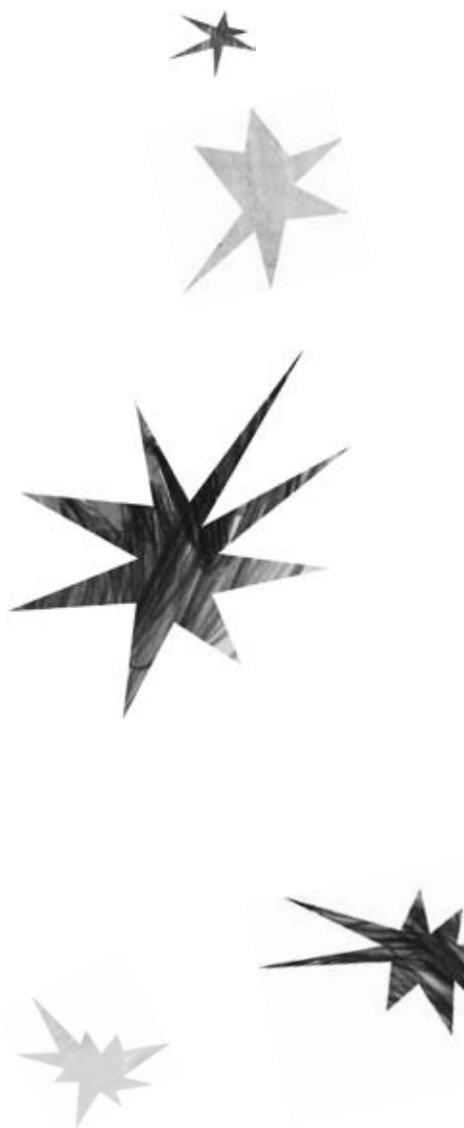
„Láska“ (původní překlad)

★ český a romský text se liší, tvoří v podstatě dva samostatné texty

To je vše, co si může člověk přát. Je to slovo, které vypovídá o všem. Zdraví, štěstí, dobré bydlení, práce a rodinné zázemí. Musíme se chovat tak, aby nás všichni bez rozdílu brali na vědomí, že tu také žijeme.

The most beautiful Romani word is „Love“

It's everything that you could want. It's a word that says it all. Health, happiness, a happy home, work and family. We need to behave in such a way, so that everyone realizes that we also live here, no exceptions.

3.místo - David Balog, 11let, klub Zeferino, Valašské Meziříčí

3rd place - David Balog, 11 years old, Zeferino Club, Valašské Meziříčí

Kamav le džvirinen!

Vičínav pes David Balog a hin mange 11 berš. Jekhvar džavas andre škola a šundom mňoukání.

Džavas pal o hangos a dikhľom pre topankengero gono. Andal koda gono avelas koda hangos. Mindar džanas, hoj oda hin e mačka u hoj lake vareko kamelas vareso te kerel. Gejľom kijo gono a phundraďom les. Chutiľas avri cikňi mačkica. Kajsi šukar, parňori.

Ehas čisto cindī, he šukori. Dičholas, hoj la vareko tirinelas. Has mange pal late igen pharo. Dikhav igen rado le džviren. Na kamav, hoj lenge vareko vareso te kerel. Jon hine tiš džide. A ňiko bi len na majinelas ča kavka te murdarel abo len te tirinel. Sar avava baro, ta kamava te kerel vareso le džvirenca.

Mám rád zvířata!

(překlad NŠ)

Jmenuji se David Balog a je mi jednáct let.

Jednou jsem šel do školy a slyšel jsem nějaké mňoukání. Šel jsem za ním a uviděl jsem pytel na obuv, ze kterého to mňoukání vycházelo. Hned jsem věděl,

že je tam kočka a že jí chtěl někdo ublížit. Otevřel jsem pytel a z něj vyskočilo takové krásné bílé koťátko. Bylo celé promočené a hubeňoučké. Vypadalo, jako by ho někdo týral. Bylo mi ho moc líto, protože mám zvířata rád. Nechci, aby jim někdo ubližoval, jsou to taky živé bytosti a nikdo by je neměl jen tak zabíjet nebo týrat.

Až budu velký, chci dělat něco se zvířaty.

I like animals!

My name is David Balog and I'm nine years old.

Once when I was on my way to school I heard a meowing sound. I went toward it and I saw a shoe bag. The meowing sound was coming from it. I immediately saw that there was a cat inside and that someone had tried to harm it. I opened the bag and a beautiful white cat jumped out of it. It was all wet and skinny. It looked like someone had abused it. I felt very sorry for it, because I like animals very much. I don't want anybody to hurt them. They are also living beings and nobody should kill or hurt them for no reason.

When I grow up I want to work with animals.

SPECIÁLNÍ CENA ZA ROMSKÝ JAZYK:

Robin Kandráč, 12 let, klub Zeferino, Valašské Meziříčí

SPECIAL PRIZE FOR ROMANI LANGUAGE:

Robin Kandráč, 12 years old, Zeferino Club, Valašské Meziříčí

Miro dad

Vičínav pes Robin Kandráč a hin mange 12 berš.

Phirav andre 6.A. pre ZŠ Masarykova. Kamľomas bi tumenge te pisinel vare-so pal miro lačo dadoro. Savi paťiv les dav vaš oda so perdal amende kerel. Miro dad pes vičinel Ivan Kandráč a hin leske 33 berš.

Phirel andro duj buta, kaj amende te poťinel o hudebki. Mange poťinel e trubka the klaviris. Mira nekphuredera pheňake e lavuta u mire nekternedere phraleske o klaviris.

Sikhavel amen mek he khere te bašavel a la pheňaha giľavel. Igen man podporinel andr'oda so kamav te kerel. Phirel manca všadzi pro suťaže, pro koncerti. O dad kerelas la Idaha Kelarovaha. Giľavahas laha andro Hradec Králové cale orchestroha. Kajse zažitki amen ehin. A vaš oda šaj palikeras amare dadeske. Jov amenge sa kerel avri. Hino fejs jileskro. Sar dikhel čore manušen, ta hin leske fejs pharo. Kamel savorenge te pomožinel. Našti dikhel, sar čhavore cerpinen. Bari paťiv man hin kija leste. Me džanav, hoj jov džanel, hoj les dikhav rado, ale

kamav, kaj te džanen he aver manuša savo lačo manuš hino miro dad, ta pisinav tumenge. Palikerav leske vaš savoreste!!!!!!!

Dikhav les but rado. Hino perdal mande vzoros. Sar avava baro, kamav te avel kajso lačo manuš sar hino jov. The mire čhaven avri bararava sar jov avri bararel man!!!!

Můj velký vzor - můj táta!

(překlad NŠ)

Jmenuji se Robin Kandráč a je mi dvanáct. Chodím do šesté třídy na ZŠ Masarykova. Chtěl bych vám napsat něco o mém hodném tatínkovi. Jak si ho vážím za to, co pro nás dělá.

Můj táta se jmenuje Ivan Kandráč a je mu 33 let. Chodí do dvou prací, aby nám mohl zaplatit hudebku. Mně platí trubku a klavír, mojí nejstarší sestře housle a mému nejmladšímu bratrovi klavír. Učí nás hrát i doma a se sestrou ještě k tomu zpívá. Hodně mě podporuje v mých zálibách. Jezdí se mnou po koncertech a po soutěžích. Táta spolupracuje s Idou Kelarovou, zpívali jsme s ní v Hradci Králové s celým orchestrem. Takové máme zážitky! A to díky našemu tátovi, to on

nám všechno zařizuje. Je hrozně hodný. Když vidí, jak někteří lidé žijí v bídě, je mu hrozně těžko a chce všem pomoci. Už vůbec nemůže vidět trpět děti.

Moc si ho vážím, tak vám to píšu. Víím, že táta cítí, že si ho vážím, ale chci, aby o jeho dobrotě věděli i ostatní lidé. Moc mu za všechno děkuji!!! Mám ho strašně rád, je nám velkým vzorem. Až budu velký, chci být taky takový dobrý člověk, jako je on. I děti budu vychovávat tak, jak vychovává on nás!!!

My hero – my dad!

My name is Robin Kandrác and I'm twelve years old. I'm in sixth grade in ZŠ Masarykova. I would like to write something about my nice dad. I appreciate everything that he does for us. My dad's name is Ivan Kandrác and he's 33 years old. He has two jobs so that he can pay for our music classes. He pays for my trumpet and piano lessons, violin lessons for my older sister and piano for my younger brother. He's teaching us to play at home and sings with my sister. He supports my hobbies. He takes me to concerts and competitions. Dad works with Ida Kelarová. We sang with her in Hradec Králové with a whole orchestra. We've had so many memorable experiences! All thanks to our dad. He organizes everything for us. He's very kind. When he sees people living in poverty, he feels terrible and wants to help everyone. He can't stand it

when children are suffering.

I respect him so much and that's why I'm writing about him. I know that Dad knows I respect him, but I want other people to know about his kindness. I'm grateful to him for everything!!! I love him so much. He's our hero. When I grow up, I want to be a kind person like he is. I'll even raise my children the same way he raised us!!!

III. kategorie

3rd category : 7th–9th grade ZŠ

7.–9. ročník ZŠ

1. místo - Markéta Čipčalová, 14 let, ZŠ Kojetín

1st place - Markéta Čipčalová, 14 years old, ZŠ Kojetín

Nejkrásnější romské slovo

Nejkrásnější romské slovo je pro mne čoripen, což znamená chudoba, a to z toho důvodu, že Romové jsou většinou chudobnými, avšak mají dar, který jiní nemají. Je to dar lásky mezi rodinou. Romská rodina dokáže celé dny sedět u jednoho stolu a vykládat si o čemkoliv. Umějí se bavit i bez peněz a bohatství, což mnoho lidí neumí. Většinou tohle sedění u jednoho stolu a vykládání si má vliv na jejich děti, které se stanou skromnými, tak jako jejich rodiče, neboť si plně uvědomují, že jakékoliv bohatství není důležitější než láska a rodinné soužití, na rozdíl od některých doslova rozmazlených dětí, které si neváží rodičů, a všichni členové rodiny jsou někde jinde. Rodiče jsou v práci nebo doma a jejich děti jsou zavřené v pokoji u počítače nebo venku. Romské děti mají ke svým rodičům díky jejich bohatému rodinnému vztahu takovou úctu, že se dokáží poprat za jakékoliv křivé slovo na jejich rodiče. Mezi Romy se

často vypráví: BŮH NÁM DAL MOC, KTEROU JINÍ NEMAJÍ. MÁME LÁSKU, KTERÁ SE S BOHATSTVÍM SROVNAT NEDÁ. Ať už nám dal tuhle moc Bůh nebo ne, je dobré mít víru v lásku i v samotného Boha.

The most beautiful romani word

In my opinion the most beautiful Romani word is čoripen, which means poverty, because most Roma people are poor, but they have a gift that others don't have. It's the gift of familial love. A Roma family can sit at a table all day and talk about anything. They know how to have fun even without money and wealth, which many people don't know how to do. Often this sitting around the table and talking together has an effect on their children, who become modest like their parents, because they recognize that wealth is less important than love and family togetherness, unlike some literally spoiled children, who don't respect their parents and whose families live apart.

Parents are at work or at home and their children are shut in their rooms at the computer or outside. Thanks to their deep relationship with their parents, Roma children have such respect for them that they can get into a fight over any ill word spoken about their parents. Roma often

say: GOD GAVE US POWER THAT OTHERS DON'T HAVE. WE HAVE LOVE THAT CAN'T BE COMPARED TO WEALTH. Whether God gave us this power or not, it's good to have faith in love and God.

2. místo - Simona Cinová, 15 let, ZŠ praktická Česká Lípa

2nd place - Simona Cinová, 15 years old, ZŠ praktická Česká Lípa

Vičínav pes Simona a bešav andre Česká Lípa. Peršona trjedatar phirav andre zvláštno škola. Akana pes vičinel „Základní škola praktická“. Kamavas bi te kerel varesavi škola, kamav te pomožinel la famelijake. Dživen na lačhes. Andre škola mange na džal, bo odoj na phirav, ta kada peske kerd'om korkori. Sako mange phenel, sar pes te likerel a so te kerel, hoj te miro dživipen avelas feder. Hoj mire čhave te na dživen sar me. Som romaňi čhaj a te džav avri, ta savore pre mande dikhen, aľe me len na šunav. Hin kade baro rasismus. Me bi kamavas kada te visarel, hoj kada te na avelas. Hoj te džahas peske avri a na darahas pes. Dukhal man, hoj manuša nič na keren.

Andre amari škola hin jekh asistentos, aľe amara rjaditelka nane pre les-te love. Ta vaš oda les na den buťi. Te hin kade, hin feder, bo mištes vakerel sar pes amen o Roma majinas te like-

rel. Phirav andro romano suboris kaj khelas the gilavas. Kamas te chudel romaňi kultura. Mange igen pharo, hoj but džene amenge na achalon. A vaš oda me som igen bibachtaľi.

(původní překlad)

Jmenuju se Simona a jsem z České Lípy. Chodím už od první třídy do zvláštní školy. Teď se jmenuje základní škola praktická. Chtěla bych udělat nějakou školu, abych pomohla svojí rodině, protože jsou na tom špatně. Ve škole mi to moc nejde a hlavně jsem měla velké problémy s docházkou do školy, ale za to si můžu sama. Každý mi říká, jak se mám chovat, co mám dělat, aby můj život byl krásný, aby moje děti nevyrostaly v chudobě jako já. Jsem Cikánka a vyjít dneska ven jako Cikánka, tak to stojí za to. Každý na vás kouká, že jste Cikánka, ale co, já se snažím je neposlouchat. Je tady velký rasismus,

já bych to chtěla nějak změnit, aby to tak nebylo, abychom mohli vyjít ven a nemuseli se bát. Mrzí mě, že lidi s tím nic neudělají. U nás na škole je jeden romský asistent, ale naše paní ředitelka pro něj nemá peníze, takže mu dál práci u nás nedá. Když je tu, tak je to lepší, protože nám dává rady, jak se my, Cikáni, máme správně chovat. Chodím do romského souboru, kde tancujeme a zpíváme, protože si chceme udržet svoji romskou kulturu. Ze všeho mně nejvíc vadí, že nám hodně lidí nechce rozumět, a jsem z toho moc smutná.

My name is Simona and I'm from Česká Lípa. Since first grade I've been going to a special school. Now they're called practical schools. I'd like to graduate from any school so that I can help my family, because they are not doing well. I'm not very good at school. I've been having problems with attendance, but that's my own fault. Everyone tells me how to behave, what to do to have a good life so that my children won't grow up in poverty like I did. I'm a Roma and to go outside as a Roma is really worth experiencing. Everyone is looking at you because you are a Roma, but whatever, I try not to listen to them. There is a lot of racism here. I'd like to change that somehow, so it wouldn't be like this, so we can go outside and not be afraid. It makes me sad that nobody is doing anything about it. There is one Roma assistant at our school, but our director doesn't have

any money for him, so he won't have a job at our school anymore. It's better when he's here because he gives us advice about how we should behave as Roma. I go to a Roma troupe, where we dance and sing because we want to maintain our Romani culture. What disappoints me most of all is that many people don't want to understand us. That makes me feel very sad.

2. místo - Kristýna Čermáková, 15 let, ZŠ praktická Česká Lípa

2nd place - Kristýna Čermáková, 15 years old, ZŠ praktická Česká Lípa

Phenen mange Kristina a bešav la dajoraha the la terňora pheňaha paš e fara andro foros Česká Lípa. Amen dživas ča la podporatar. O Dad mange hino andre bertena. Sar sas khere, ta pes mange dživelas igen mištes. Sas love, aľe na sas man leskero kamiben. Ňikda šoha man na obchundňa, na čumidňa man. Peskero lačhipen mange sikhavlas ča, hoj man delas andre žeba love. O Dad pes mira dajoraha but dokerlas a palis sa čhivenas pre mande, hoj vaš savoro šaj me. Kamavas bi te ačhol barvaľi, kaj man te avel ča miro than a na, kaj man te mušinav dzelinel pal o jekh kheroro varekaha avreha. Kamavas bi te phirel andre bareder škola, kaj mandar te ačhol godaver manušni. Kamav te phirel andre nejbareder škola a te arakhel peske lačhes poťimen buťi. Nejfeder bi mange kamavas, kaj te ačhuvav doktorka abo kamavas bi buťi andro ľelencos. Džanav pherdo manušen so len hin bida a nane Ňiko, ko lenge te pomožinel. A vaš oda, sar baruvava, kamav te dživel feder džživipen sar miri daj. Adadives bešas a dživas sako čhon andro aver foros. Me phirav furt andro aver školi u našťi mange arakhav lačhe kamaraten. Vaš oda pes mange aňi andre škola te phirel na kamel.

(původní překlad)

Jmenuju se Kristýna a bydlím s mamkou a mladší sestrou ve farní charitě v České Lípě. Žijeme ze sociálních přídavků. Táta je zavřený v kriminále, ale když byl ještě doma, tak jsem se měla velice dobře. Měla jsem sice pořád peníze, ale chyběla mi jeho láska. Nikdy mě neobejmul, nedal mi pusu. Vyznával mi lásku tím, že mi strčil do kapsy peníze. S mamkou se táta hodně hádal a vždycky to potom svedli na mě. Chtěla bych být bohatá, mít svůj pokojíček, a ne se dělit o jednu místnost. Chtěla bych chodit na gympl a být chytrá holka, chtěla bych vyjít vysokou školu a najít si dobře placenou práci. Nejraději bych byla doktorkou nebo bych chtěla pracovat v dětském domově.

Znám hodně lidí, co mají problémy a nikdo jim nemůže pomoci. Proto chci, až vyrostu, žít lepší život než mamka. Zatím se ale pořád stěhujeme, já střídám školy, nemůžu si najít pořádné kamarádky, a tak se mi někdy ani do školy nechce.

My name is Kristýna and I live with my mother and younger sister in the parish charity in Česká Lípa.

We live off of social benefits. Dad is in jail, but when he was at home I was doing

very well. I had money all the time, but I didn't have his love. He never hugged or kissed me. He loved me by putting money in my pocket. My dad argued a lot with my mom and they always blamed me. I'd like to be rich, to have my own room and not have to share a room. I'd like to go to high school and be a smart girl. I'd like to graduate from university and get a well paid

job. I'd like to be doctor or work in a children's home. I know a lot of people who have problems and nobody is able to help them. That's why I want to have a better life than my mother when I grow up. Now we're always moving and I'm always switching schools. I can't find good friends, so sometimes I don't even want to go to school.

3. místo - Lukáš Cina, 14 let, ZŠ praktická Česká Lípa

3rd place - Lukáš Cina, 14 years old, ZŠ praktická Česká Lípa

So kerav kaj te dživav feder?

Vičínav man Lukáš a som Česka Lipatar. Khere dživav le phraleha a duje pheñenca, e daj the o dad. Kamav te čerinel miro džživipen, the mira fajtake. Kamav te pomožinel le phraleske la butaha. Hin leske 18 berš. Sako raťi les dikhav, sar sig tosara uštel a džal andre buti. Mek lačhes, hoj les buti hin, aka-nakes na lačhes dživas la podporatar so chudel mri daj the o dad. Me phirav mek andre škola a snažínav man but, but. Bo me man kamav te sikhľol varesoske. Sar avava baro, zakerava but love. Kamav te prikerel o kher, kaj akanak dživas, bo hino phagerdo. Vaš oda pes kamav lačhes te sikhľol. Mušínav man lačhes te ľikerel, the chudel lačhe marki. Kamav the kerel andre politika, vaš amare Roma a vaš amare

čhavore, kaj lenge te avel mištes. Bo nane šukares, sar pes amare čhave verekana ľikeren. Varesave čhavore imar pijen o cigaretľi či fetinen, pijen marihuana ... Ole čhavorengi me kamav te pomožinel. Sar avava baro, kamav vaš lenge vareso te kerel, kaj lenge te avel mištes.

Co dělám proto, abych žil lépe?

(původní překlad)

Jmenuji se Lukáš a pocházím z České Lípy. Doma bydlím s matkou, otcem, bratrem a dvěma sestrami. Chtěl bych, abych mohl změnit život můj a taky celé mojí rodiny. Rád bych pomohl bratrovi s prací. Je mu 18 let a chodí do práce. Musí třeba vstávat už v šest hodin ráno. Pokaždé ho vidím, jak se převléká do montérek a odchází pracovat. Ještě že

má alespoň on práci. Jsme na tom teď hodně špatně, živíme se z podpory, co bere mamka a tatka. Já sám musím ještě chodit do školy a snažit se moc a moc, protože se chci jít vyučit. Můj sen je, aby mě přijali na učiliště v Mladé Boleslavi do Škodovky, protože pak by tam pro mě byla dobře placená práce. Po vyučení, až budu vydělávat peníze, tak chci opravit barák, ve kterém teď bydlíme a který je docela rozbitý. Proto jsou teď nejdůležitější moje známky na vysvědčení a hlavně známka z chování. Kdyby mi nevyšlo vyučení ve Škodovce, tak bych se chtěl dostat do politiky. Mým cílem by bylo změnit romskou otázku, přemluvit romské děti, aby chodily do školy, aby se učily a pak vyučily, aby z nich něco bylo. Otevřel bych romský komunikační centrum, aby měly romské děti kam chodit, až půjdou ze školy. Vůbec mi není jedno, jak se některé romské děti chovají. Už se mi kolikrát stalo, že jsem cestou do školy viděl malýho kluka, určitě mu bylo asi teprve 12 let, a už kouřil cigarety. Víím i o jednom klukovi, kterému je 14 let a kouří trávu. Možná, že s tím chce přestat, ale asi nemá jít ke komu pro radu a pomoc. Já bych v komunikačním centru těm dětem, které mají problémy, rád pomáhal, ale ještě mi není 18 let, a tak to zatím nejde. Nejraději bych pomáhal těm malým romským dětem, které si ještě dají poradit, a taky jejich rodičům, protože víím, jak je těžké, když se rodiče nemůžou o své děti pořádně postarat.

What am I doing to have a better life?

My name is Lukáš and I'm from Česká Lípa. I live at home with my mother, father, brother and two sisters. I'd like to change my life and the life of my whole family. I'd like to help my brother at his job. He's 18 and goes to work. He has to wake up at six in the morning.

I see him putting on his work clothes and go to work. At least he has a job.

We're not doing well right now. We're living off of the government support that Mom and Dad get. I still need to go to school and try very very hard, because I want to go to a trade school. My dream is getting into the Škoda trade school in Mladá Boleslav, because then I'd have well paid work there. After school, when I start making money, I'd like to fix up the house where we live, which is in pretty bad shape now. That's why my grades are the most important thing right now, especially my grades for behavior. If I don't get into the Škoda school, then I'd like to go into politics. My goal is to change the Roma situation, convince children to go to school, to study and then get trained so they can be something. I'd open a Roma communication center, so Roma children can have somewhere to go when they're not in school. I care very much about how certain Roma children behave. It's happened to me several times that I've seen a young boy, he couldn't have been more than 12 years

old, who was already smoking cigarettes. I know about a boy, who is 14 years old and smokes marijuana. Maybe he wants to quit, but doesn't have anyone to turn to for advice and help. In the communication center I'd like to help children who have problems, but I'm not 18 years old, so it's not possible yet. I'd like to help the young

Roma children who can still be helped, as well as their parents because I know how difficult it is when parents can't take care of their children properly.

3. místo - David Gaži, 14 let, ZŠ praktická Česká Lípa 3rd place - David Gaži, 14 years old, ZŠ praktická Česká Lípa

So kerav, kaj te dživav feder ?

Vičínav pes David, som phuro dešuštar berš u dživav andro čhavengero kher andre Česká Lípa. Bavinel man gil'avipen the kerav le cikne čhavenca. Andre čhavengero kher dživas, sar pes del. Na pačinel pes mange kodoj, sar pes savoro kerel pal o ori. Le čhavoren nane kajsi ora, kaj peske te keren, so kamen. Chola men som pre kada. Kamav, kaj andro čhavengero kher sas feder, kaj o čhave kode hine rado. Miri famel'ija man na kamelas imar sar mange sas šov berš. Kamavas bi oda te prekerel. Kamav te kerel buti vaš but love. Davas bi o love pro čhavengere khera, kaj te dživen o čhavore feder. Bo dikhavas a dživavas kode tiš. Na achal'uvav ole daden the dajen so peske keren čhave, te len nane love a thoven len pre sera. Kamav, kaj te

gondol'inen pal kada, hoj kajso dživipen nane lačho, te sal korkoro. Kamav varekana te kerel čhavengero kher, kaj savore avena famel'ija. Kode bi pes o čhavore šunenas mištes, denas bi peske paživ u te bi len dukhalas o jilo, ta bi peske maškar peste vakerenas, so len dukhal. Kamav te kerel savoro, kaj te peske the le avrenge kerav o dživipen bachtalo. Duminav peske, hoj kada dživipen hino igen pharo, ale te čačes kamava, dava peske paživ the le savorenge, ta mištes hela. Duminav peske, hoj džava te sikh'luvel u avava aktivno andre amaro čhavengero kher. Dava le čhavoren bari paživ, bo len rado dikhav a diňomas bi lenge savoro.

Co dělám proto, abych žil lépe?

Jmenuji se David, je mi 14 let, žiju v Dětském domově v České Lípě a jsem tu jenom já sám.

Přál bych si, abych tady měl i bráchu. Můj koníček je zpěv a starání se o ostatní děti. V dětském domově je to takový, jaký to je. Nelíbí se mi tam ty pravidla, protože děti mají opravdu málo volnosti, nemají skoro ani čas na sebe. A to mě štve. Chtěl bych nebo bych si přál, aby se to tam změnilo a aby všechny děti tam byly rádi. Moje vlastní rodina se o mě nestará od mých šesti let a mně je to moc líto. Chtěl bych to napravit, ale je to těžké. Přál bych si, abych jednou měl nějaký dobře placený zaměstnání. Pak bych mohl sponzorovat dětský domov, aby se všechny ty děti měly líp. To už jenom proto, že já sám už tam hodně dlouho žiju. Nechápu ty rodiče, jak můžou mít tolik dětí, když na ně potom nemají finanční prostředky a nevěnují se jim. Chtěl bych, aby si takové rodiče uvědomili, že je hrozně těžký a smutný být někde sám. Rád se starám o ostatní děti v domově, a tak bych jednou založil takovou komunitu pro děti z dětských domovů. Tam by se děti určitě cítily líp, protože by se mohly se vším, co je trápí, svěřit tomu, komu by věřily, netrápily by se a nedržely v sobě svoje starosti, prostě by se uvolnily a vypustily vše, co mají v sobě. Tohle chci napravit. Cítím, že dneska je život těžký, ale když budu

chtít něčeho dosáhnout, budu upřímný sám k sobě i k ostatním, tak to zvládnou. Víím, že teď je pro mě nejdůležitější dokončit školu, vyučit se, snažit se zapojit do různých aktivit, být užitečný v našem domově tím, že se budu dál starat o ostatní děti a dávat jim sám svým chováním dobrý příklad.

What am I doing to have a better life?

My name is David. I'm 14 years old and I live in a children's house in Česká Lípa by myself.

I wish I had a brother here with me. My hobby is singing and taking care of the other children. In a children's house things are the way they are. I don't like the rules here because children have very little freedom, they hardly have any time to themselves. This makes me angry. I would like and wish for things to change here and for all the children to be happy there. My own family hasn't taken care of me since I was six years old and that makes me very sad. I'd like to fix that, but it's hard. I'd like to have a well paying job someday. Then I could sponsor a children's house so that all those children could have a better time there. I'd do this because I've been living there for a long time. I don't understand those parents, how can they have so many children when they don't have enough money for them and don't take care of them. I wish that those parents would

realize that it's really hard and sad to be alone somewhere. I like taking care of the other children in the house, so I'd like to establish a community of children from children's houses one day. Children would feel better there, because they could confide in and tell all of their troubles to someone they trust and wouldn't suffer and hold back their emotions. They'd simply relax and let out everything they're hol-

ding inside. I'd like to fix this. I know that life is hard now, but if I want to accomplish something and be honest with myself and others, then I can do it. I know that right now it's important for me to finish school, learn a trade, get involved in various activities, be useful in our house by taking care of the other children and modeling good behavior for them.

SPECIÁLNÍ CENA ZA ROMSKÝ JAZYK:

Jana Makulová, 8.roč., ZŠ Praha

SPECIAL PRIZE FOR ROMANI LANGUAGE: *Jana Makulová, 8th grade, ZŠ Praha*

Phenav tumenge, so kerav savoro khere.

Hin man lachi daj the lacho dad, ča hine on igen nasvale.

Vaš oda e kherutñi buti hiñi sa pre mande.

Tosara uštav štare orendar, lačharav o thana so amare pre lende soven.

Šulavav o kher, morav e phuv a morav o grati.

O frištikos porichtinav pro skamind: maro, khil, balano mas pro maro.

Tavav jekh piri teja, kaj len te jel pro calo d'ives, džav andre škola.

Duje orendar som khere a tavav te chan, rajbinav, biglinav, savore kherutne buča kerav.

Raťi, sar imar soven, sikhľuvav, so mange kempel andre škola.

Kadi buti kerav rado, kaj mira fameli-ja igen kamav.

Hin man dešupandž berš.

(překlad NŠ)

Povím Vám, co všechno dělám doma. Mám moc hodnou maminku i tatínka, jenže jsou oba hodně nemocní. Proto leží veškeré domácí práce na mně. Ráno vstanu ve čtyři, ustelu postele, zametu, vytřu a umyju nádobí. Potom nachystám na stůl snídani: chleba, máslo a šunku. Uvařím hrnec čaje, aby měli na celý den, a jdu do školy. Ve dvě hodiny přijdu domů a vařím. Také peru, žehlím, no dělám vše, co je zapotřebí. Večer, když už ostatní spí, píšu úkoly a učím se. Dělán to s láskou, protože mám svou rodinu moc ráda. Je mi patnáct let.

I will tell you everything that I do at home. My mom and dad are very nice people, but they are both very ill. So I have to do all of the chores. I wake up at four in the morning, I make the beds, I sweep up, clean up and do the dishes. Then I put breakfast on the table: bread, butter and ham. I make a pot of tea that they can drink all day and go to school. At two o'clock I come home

and cook. I also do the laundry, iron the clothes and do everything that needs to be done. At night when everyone is asleep, I do my homework and study. I do it all with love, because I love my family very much. I'm fifteen years old.

SPECIÁLNÍ CENA ZA ROMSKÝ JAZYK:

Ivana Kandráčová, 14let, Klub Zeferino, Valašské Meziříčí

SPECIAL PRIZE FOR ROMANY LANGUAGE: Ivana Kandráčová, 14 years old, Zeferino Club, Valašské Meziříčí

Miri fajta!!!

Vičinav pes Ivana Kandráčová a hin mange 14 berš. Phirav andre 8 trida. Kamav tumenge vareso te pisinel pal miri fajta. Hin man mek duj terneder phrala. Jekheske hin 12 a avreske 9 berš. Savore trin džene phiras andre ZUŠ. Me bašavav pre lavuta, o Robin pre trubka the klaviris a o Kevin pro klaviris. Koda nekterneder hino baro beng. Hin leske mek ča 9 berš a imar pes leske pačisaŕon o čhaja. Hino zakamado andre amari nekphureder stričňi pheň. Hin lake 20 berš. Hin la jekh čhavoro, Lukaškus. Hino amaro mazličkus. Koda maškarutno, o Robin, hino igen jileskro. Khere pomožinel nekbuter. Hino baro lavutaris. Imar les esas but

koncerti. Bašavel pre trubka the pro klaviris. Kheldas avri but suťaži. Me bašavav pre lavuta the gil'avav. Mek gil'avav andro jekh džezovo orchestros. Bašavel odvoj the o Robin. Tiš man esas but koncerti. Kheldom avri but suťaži. Lidžal amen amaro dadoro. Khere tiš pomožinav sar pes del, bo džanav, kaj e daj phirel andro duj buťa a sar avel khere, ta imar na vladinel. Kerel buťi andro klubos Zeferino, the perdal e škola kerel mentorka. The miro dad pes igen trapinel perdal amende. Phirel tiš andro 2 buťa. Kerel lisaris andro Unistol, the andre škola sikhavel amen le čhavoren te gil'avel andro sboros. Džanav, hoj kada savoro keren ča perdal amende. Kamen, hoj amen te avel lačho dživipen sar avaha bare.

Phenel amenge, kaj amen te sikhľuvas avri, kaj bije lachi škola amen na avela nič. Kamenas bi, kaj amenge te keras konzervatoř.

O dad hino baro muzikantos. Sar has jov ciknoro, ta has les baro talentos. Aľe leskri daj the dad les andre na ľidžanas. A kada les igen trapinel. E daj the o dad amen bararen kavka, hoj amen te džanas te sajinel pal amende, sar avaha bare. Phenen amenge, hoj amen trin džene furt te ľikeras. Kaj e fajta hin pro peršo than. Som igen rado, hoj man ehin kajsi lachi daj the dad.

Paľikerav lenge vaše. Dikhav len igen rado.

Moje rodina!!!

(překlad NŠ)

Jmenuji se Ivana Kandráčková a je mi čtrnáct let. Chodím do osmé třídy. Chtěla bych vám napsat něco o mojí rodině.

Mám dva mladší bratry. Jednomu je dvanáct, druhému devět. Všichni tři chodíme do ZUŠ. Já hraju na housle, Robin na trubku a na klavír a Kevin na klavír. Nejmladší brácha pěkně zlobí. Je mu jen devět a už se mu líbí holky. Je zamilovaný do naší nejstarší sestřenice, které je dvacet a má syna Lukáška. Lukášek je náš mazlíček. Prostřední brácha, Robin, je moc hodný. Doma pomáhá nejvíc. Je to dobrý muzikant, už měl hodně koncertů. Hraje na trubku a na klavír a vy-

hrál hodně soutěží.

Já hraju na housle a zpívám. Zpívám v jednom jazzovém orchestru, kde hraje i Robin. Měla jsem už také hodně koncertů a vyhrála několik soutěží. Orchester vede náš tatínek. Doma se snažím pomáhat, jak se dá, protože vím, že maminka chodí do dvou prací, a když přijde domů, už nemůže. Pracuje v klubu Zeferino a dělá mentorku ve škole. Tatínek se kvůli nám dětem také pěkně nadře. Chodí také do dvou prací – dělá u lisu v Unistolu a ve škole vede dětský sbor. Vím, že to všechno dělá jenom kvůli nám, chce, abychom se měli dobře, až budeme dospělí. Říká nám, abychom se vyučili, že bez dobrého vzdělání nebudeme mít nic. Chtěl by, abychom šli na konzervatoř.

Táta je výborný muzikant, jako malý byl hodně nadaný, ale rodiče ho v tom nepodporovali a jeho to moc trápí. Tatínek s maminkou nás vedou k tomu, abychom se o sebe dokázali postarat, až budeme dospělí. Říkají nám, abychom my tři stáli pořád při sobě, že rodina je na prvním místě. Jsem moc ráda, že mám takové skvělé rodiče, děkuji jim za to. Mám je moc ráda.

My family!!!

My name is Ivana Kandráčová and I'm fourteen years old. I'm in eighth grade.

I'd like to write something about my family.

I have two younger brothers. One is twelve and the other is nine. All three of us go to a music school. I play violin, Robin plays trumpet and Kevin plays piano.

My youngest brother is quite naughty. He's only nine and he already likes girls. He's in love with our oldest cousin, who is twenty years old and has a son named Lukáš.

Lukášek is our sweetheart. My middle brother, Robin, is very nice. He helps out at home the most. He's a good musician and has played in many concerts. He plays trumpet and piano and has won many competitions.

I play the violin and sing. I sing in a jazz orchestra, where Robin also plays. I've also played in many concerts and won several competitions. Our father is the orchestra leader. I try to help out at home as much as I can, because I know that Mom has two jobs and when she comes home, she's too tired to do anything. She works at the Zeferino Club and is a mentor in school. Dad also works very hard for us. He also has two jobs - he works the press at Unistol and leads the children's choir in school. I know that he does all of this for us, so that we can have good life when we grow up. He tells us to go to school because without

an education, we won't have anything. He would like us to go to the conservatory.

Dad is a wonderful musician. He was very talented from a young age, but his parents didn't support his musical abilities and that made him very sad. Mom and Dad are raising us to be able to take care of ourselves when we're adults. They tell the three of us to stick together, that family comes first. I'm so happy to have such wonderful parents and I'm grateful to them. I love them very much.

IV. kategorie

IV. category (SŠ)

Středoškoláci

1. místo - Podhradská Květoslava,

Střední škola Zdeňka Matějčka, Ostrava Poruba (dálkové studium)

1st place - Podhradská Květoslava, Střední škola Zdeňka Matějčka,

Ostrava Poruba (dálkové studium)

E cikñi čhajori pal e Slovensko

Leperav peske, sar avl'om pal e Slovensko te bešel andre Ostrava.

Has mange šov berš. Miri daj man si khavelas, the phenelas mange: „Kve-to... sar džaha andre škola, mušines šukar te phenel la gadžake: „*Dobry dzeň*“, the sar tuke pes kamela pro budaris, ta mušines pes te mangel, the phenel: „*Sudružka učitelka, možem ist' na zachod?*“.

Kale duj lava me lačhes džanavas, sar me geľom po peršones andre škola. No, me aňi lav na džanavas gadžikanes .

Me andre škola ča bešavas, the šunavas so jon vareken u keren, o gadžikane čhave. Ta mange mišľinavas: „The me kamav te vakerel“. The chudľom te vakerel romanesh, phenavas mange, hoj jon man na šunen.

E gadži phendās: „Ta ko kade vakerel?“. Joj, me darandžilom, the imar

me ñikda šoha na vakeravas romanesh ke mange korkorake.

Kaja gadži has lačhi manušni, ta vare-so manca furt vakerelas.

Joj mištes džanelas, hoj na džanav gadžikanes, vaš oda manca vakerelas .

Jekhvar, sar imar phiravas calo berš andre škola, ñisostar nič, me la gadžake chudľom te achaľol, so joj vakerel. Joj, sar me somas rado! No the avka me mušindom te phirel mek jekhvar andre peršo trjeda.

Sar me geľom andre dujto trjeda, ta imar me džanavas so jon, o gadže, vakeren. Somas barikaňi, hoj džanav tiš te vakerel. Sar džavas andre sklěpa te cinkereľ, phenavas: „Jeden chleba prosim si“.

No avka polokores man sikhadom te vakerel gadžikanes.

Adaďives o Roma khere vakeren gadžikanes. O čhave imar lačhes džanen, niš džan andre škola, te vakerel gadžikanes.

Ale the avka, gadžikaňi duma varesa-ve Romenge hiňi phari. Bo ñikhaj andre škola na vakeren o gadže romanese.

Akana me prindžardom Porubsko škola, kaj pes o gadže sikhaven ROMANES! ROMAŁE, ČHAVALA, ta the me man sikhľuvav te pisinel romanese!

Me andre kadi škola phirav andre štarto trjeda. Phirav odoj jekhvar andro kurko, pal o dilos. Kamav te kerel peske e maturita.

PS: Miro dad, sar džalas andre škola te phučel sar me pes sikhľuvav u vareso na perelas mištes, jov phenelas: „Ta pre soste phires andre kodi škola, te nič na džanes?!“

No me pes lestar daravas...

Malé děvčátko ze Slovenska

(původní překlad)

Pamatuji si, kdy jsme se přistěhovali ze Slovenska do Ostravy.

Bylo mně šest let a moje máma mě učila a říkala: „Květo, když půjdeš do školy, musíš pěkně říct učitelce: ‚Dobrý den.‘ A když se ti bude chtít na WC, tak musíš se přihlásit a říct: ‚Súduružka učitelka, možem íst na záchod?‘“

Tyto dvě věty jsem uměla dobře, když jsem nastoupila poprvé do školy. Jinak jsem neuměla ani slovo česky. Ve třídě jsem jen seděla a poslouchala, co říkají a dělají spolužáci. Pomyslela jsem si teda: „Já také chci mluvit.“ A začala jsem mluvit romsky.

Myslela jsem, že mě nikdo neuslyší. Paní učitelka řekla: „Kdo to tady mluví?“ Lekla jsem se a už jsem nikdy nemluvila sama k sobě. Tato paní učitelka byla hodná, pořád na mě mluvila. Moc dobře věděla, že nerozumím česky, proto na mě mluvila.

Až jednou, jak jsem chodila celý rok do školy, z ničeho nic jsem paní učitelce začala rozumět, co říká. Jejda, jak já jsem byla ráda.

Ale nakonec jsem musela ještě jednou nastoupit do první třídy. Když jsem nastoupila do druhé třídy, to už jsem věděla, co si gáďžové povídají. Byla jsem pyšná, že umím také mluvit česky. Taky jsem chodila do obchodu nakupovat a říkala: „Jeden chleba si prosím.“ A tak pomaloučku jsem začala mluvit česky.

V dnešní době Romové doma mluví česky, takže děti, když nastoupí do školy, umí mluvit česky. Ale přesto čeština pro nějaké Romy je docela těžká řeč. Nikde na žádné škole Češi nemluví romsky. Až na jednu porubskou školu, kde se romština vyučuje. Romové a děti i já se učíme psát romsky. Já do té školy chodím do čtvrtého ročníku jednou týdně odpoledne. Chci udělat maturitu.

PS: MŮJ OTEC ŘÍKAVAL, KDYŽ NĚCO NEDOPADLO VE ŠKOLE DOBRĚ: „NAČ CHODÍŠ DO ŠKOLY, KDYŽ NIC NEUMÍŠ.“ POKAŽDÉ PO TŘÍDNÍCH SCHŮZKÁCH. JÁ JSEM SE HO VŽDY BÁLA.

A little girl from Slovakia

I remember how we moved from Slovakia to Ostrava.

I was six years old and my mom was teaching me and she said: „Květa, when you go to school, you must say „hello“ to the teacher politely. And when you need to go to the bathroom, you need to raise your hand and say: „Comrade teacher, may I go to the bathroom?““

I knew how to say these sentences very well when I started going to school. I didn't know any other words in Czech.

I sat in class and listened to what my classmates were saying.

Then I thought: „I want to talk, too“ and I started to speak Romani.

I thought nobody had heard me, but the teacher said: „Who is talking here?“ I got startled and never again talked to myself. This teacher was nice and talked to me a lot. She knew that I didn't understand Czech and that's why she talked to me.

Then one day after I'd been going to school all year, out of the blue I was able to understand what she was saying. Oh my, I was so happy.

In the end I had to repeat first grade. When I started second grade, I already knew what the Gádži were saying to one another. I was proud of myself for speaking Czech.

I'd also go shopping and I'd say: „One loaf of bread, please.“ Slowly I began to speak Czech.

Today Roma people speak Czech at home, so when their children go to school they know how to speak Czech. Nevertheless Czech is a pretty difficult language for some Roma.

There is no school where Czechs speak Romani. Except for one school in Poruba where Romani is taught.

Roma and children and I are learning how to write Romani. I go to the fourth grade class once a week in the afternoon. I want to graduate.

PS: WHEN SOMETHING WENT WRONG IN SCHOOL MY FATHER USED TO SAY: „WHY DO YOU GO TO SCHOOL, WHEN YOU DON'T KNOW ANYTHING“ EVERY TIME AFTER PARENT-TEACHER MEETINGS. I WAS ALWAYS AFRAID OF HIM.

2. místo - Soňa Mižigárová, SŠ V Hati

2nd place - Soňa Mižigárová, SŠ V Hati

Nejšukareder čhaj

Salas jekh čhaj romaňi, sas la kale bala he kale romane jakha. Bešelas andro cikno kheroro le pheňenca phralenca.

E daj the o dad lenge zaphandle andre herešta u akorestar len hin igen pharo dživipen. Hine trin čhajora! Jekh hiňi nejšukareder, phenen lake Kaľi. Ola lakre duj pheňa pes vičinen kavkes – Bangi the Šuki. La Kaľa hin šukar savoro, giľavel peske romane giľa, avri savore gadže he Roma pre late dikhen. A so Bangi?? Jaj, džanel ča te tavel a te rakinel pre savoro. E Šuki hiňi rado korkori, khelel peske, giľavel, urel pes, he phirel pal o zabavi. Jekhvar Kaľi geľľa peske te bešel paš o paňori, dikhľas upre a phendās „Devla, soske mange iľal la da le da-deha, tu na dikhes sar akana dživas“?! Oda nič, no palis dikhľas pale upre a ode has o Del. Phendās lake: „Čhajori miri, ma dara pes, avela savoro fajno, me dikhav sar tumen trin džene cerpinen. Mušinen te kerel čeporo vareso fajno a na te čorel, na phiren andre buti, nič... Oda kavka na džal, hin tumen phrala, soske nič na keren? Ča chan, phiren avri, pijen e trava, fetinen a mek pre savoro chinen“. Kaľi uštilas a

phendās: „Devloro, Devloro miro, hin tut čačipen“. Kaľi džal khere, e Bangi pre late vičinel: „Hej Kaľi, ta so čhaje, kaj furt phires? O phral amenge muľas, vareko les čhidās andro paňi a tu peske ode giľaves. E Kaľi phenel: „Šuki, ale me nič na džanas, so som akana te kerel“ a o Slavkus (jekh le phralendar) phendās: „akana imar nič“! Bangi phenel, hoj peske džal pre chvilka avri u o Žiga (dujto le phralendar) phenel: „Na džas nihaj, mušinas vareso te kerel, o Roma nič na džanen. Sar lenge amen phenaha?“. E Kaľi šunel vareso te hukinel, džal pre blaka a oda but žandara. Mušinde te phuterel o vudara, žandara avile andro kher u phenen: „Kaj tumaro phral, o Čhuri, so leske kerde? Savoren tumen phandaha. Na avilam ča pal leste, ale he pre koda, bo tumen čorkeren“. Akana o čhajora the o čhave rozrušimen, na džanen so te phenel. O žandara phenen: „Tumen les murdardel!“ u Kaľi phenel: „Na, oda nane čačipen, ov fetinlas, pijelas, ov korkoro chuťilās andro paňi a me diliňi ode bešavas a giľavavas. Ode pes mange sikhadās o Devloro, vaš oda ode sas...! Kamelas mange te phenel, ale na džanelas sar“. O žandara phende: „Na zaujiminel amen kole tumare dumi, aven savore pre staňica, ode pes dikhela, so

tumenca“. O čhajora he o čhave gejle andre cela, užarenas, avilas o advokatos a phenda lenge, hoj bešena trin berš. No ta len ligende pal e herešta. O čhajora bešenas andre herešta la dajoraha a o čhave le dadeha. „Hino čačo, hoj ode nane fajn“, Kal'i phendas, „a'le imar hin jekh, sar ade dživas, bo sam la dajoraha he le dadeha...“

So tumenge kamav mek te phenel, savore bešen, hin lenge lačhes, feder, niš te avenas khere. O phral mu'las, a'le imar upre duma na den. Imar pes tumenca rozmukhav, pal o duj beršora pale avava.

Nejhezčí holka

(původní překlad)

Byla jednou jedna holka a ta měla černé dlouhé vlasy a černé velké ciganské oči. Bydlela v jednom malém bytečku se svýma sourozencema. Byli tři sestry a tři bratři. Sestrám se říkalo Kal'i, Bangi, Šuki. A bratrům Čhuri, Slávek, Žiga.

Jejich rodiče jsou už tři roky v kriminálu a od té doby se jim žije strašně špatně. Jednoho dne se stala podivná věc. Kal'i si šla sednout k voděnce, koukla se jen tak na nebe a vtom se uviděl Pán Bůh. A Kal'i řekla: „Pane Bože, proč jsi nám vzal naše rodiče. Vidíš, jak žijem, jsme na tom moc špatně.“

Bůh odpověděl: „Kal'i, já vím, ale musíte mít taky práci a udělat nějaký skutky, ne jen fetovat crack, na co máte doma

tři bratry.“

Kal'i skočila a řekla: „Pane Bože, máš pravdu,“ utíkala domů.

A Bangi zařvala: „Kam furt chodíš, jsi venku, zpíváš si u vody a nám zemřel bratr.“

Kal'i měla slzy v očích a řekla: „Cože, copak za to můžu, já nic nevím. A ten Bůh měl pravdu. Já celou dobu u tý vody seděla, zpívala a on do tý vody skočil.“

Kal'i říká potichu: „Něco slyším houkat.“

Koukla se z vokna a tam stáli policajti. Museli jim otevřít dveře. Otevřeli a policajti řekli: „Kde máte svého bratra?“

Nuže, všichni odpověděli: „Nevíme, někde venku.“

A policajti řekli, že ne, že ví, co s ním je. „A pojdte s náma na stanici, tam se všechno vysvětlí, co s vámi bude.“

Kal'i odpověděla: „Ale to já, já jsem u tý vody seděla, on tam určitě skočil sám, on fetoval, pil, on byl jinačí než my.“ Policajti odpověděli: „My se s váma vybatvovat nebudem, prostě pojdte s náma a basta.“

Tak šli, dali je do cely, čekali advokáta. Advokát dorazil a řekl, že maj tři roky na krku. Tak je roznesli po kriminálu, holky seděly s mámou a kluci s tátou.

Kal'i odpověděla: „Víme, že v kriminálu není dobře, ale nám teď jo. Doma bylo hůř, nám je líp, protože jsme zase s našima rodičema.“ Bratr jim zemřel, ale už o tom nemluví.

Co bych vám ještě řekla, musím se s vámi rozloučit. Třeba to skončilo tak, jak si Bůh přál, za dva roky se vrátím.

The most beautiful girl

There was once a girl who had long black hair and big black Roma eyes. She lived in a small apartment with her siblings. There were three sisters and three brothers. The sisters were called Kal'i, Bangi, Šuki. And the brothers Nuž, Slávek, Žiga.

Their parents have been in jail for three years and ever since they haven't been doing well. And then a stange thing happened. Kal'i went to sit by the water, looked up without thinking and God appeared, and Kal'i said: „Lord, why have you taken our parents. You see how we live, how bad our situation is.„

God answered: „I know, Kal'i, but you also must work and do some deeds, not just do crack, what are your three brothers for.“

Kal'i jumped up and said: „God, you're right,“ and ran home.

And Bangi shouted: „Where are you always going, you're outside, singing by the water and our brother died.“

Kal'i had tears in her eyes and said: „What, it isn't my fault, I don't know anything and God was right. I was sitting by the water the whole time, singing, and he jumped into that water.“

Kal'i said quietly: „I hear a siren.“

She looked out of the window and the police were standing there. They had to open the door for them. They opened it and the police said: „Where's that brother of yours?“

They all replied: „We don't know. Somewhere outside.“

And the police said no, they know what happened to him. „And come with us to the station, we'll explain everything there, what will happen to you.“

Kal'i answered: „But it was me, I was sitting by the water, he surely jumped in by himself, he was on drugs, he drank, he was different from us.“

The police answered: „We're not going to talk to you, just come with us and that's final.“

So they went, put them in a cell and they waited for their lawyer. The lawyer came and said that they were facing three years of hard time. So they split them up in jail, the girls were with Mom and the boys with Dad.

Kal'i answered: „We know that things are bad in jail, but we're doing fine now. It was worse at home, we're doing better because we're together with our parents again.“ Their brother died, but they don't talk about that anymore.

What more can I say, I have to say goodbye. Perhaps it all ended the way God wanted maybe two years ago.

3. místo - Václav Vacík, 17 let, Dětský domov Most

3rd place - Václav Vacík, 17 years, Most Children's House

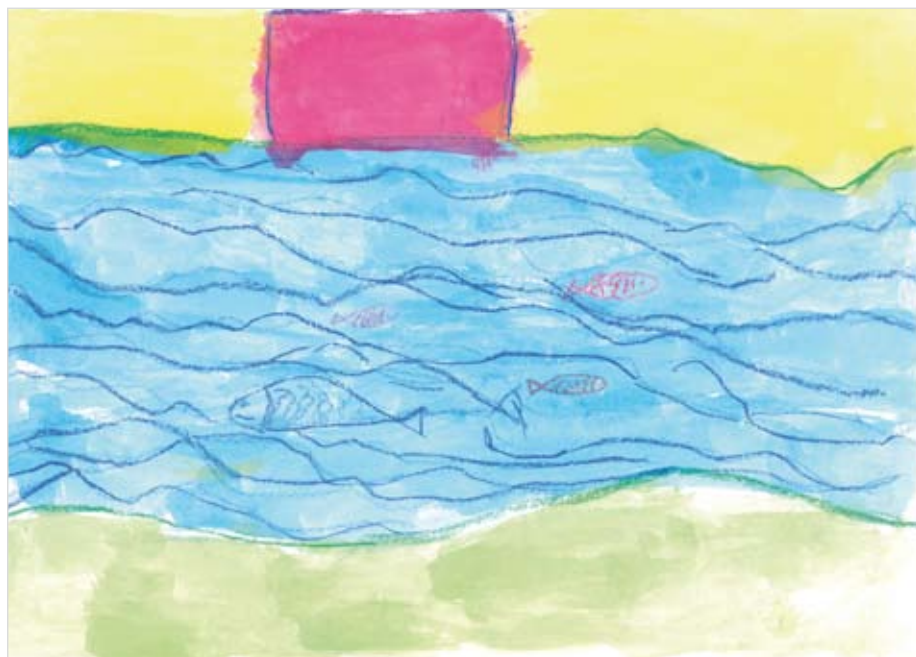
Vičínav man Vašek, hin mange de-šocho berš, bešav andre čhavoren-gero kher Mostende u sikhľuvav man Jirkovoste pre Prakticko škola. Andre škola pes mange pačisaľol a sikhľuvi-ben mange džal. Te bi mange o dživipen džalas feder, kamavas bi te predžal pro oboris „zemědělské stroje“, so hin ajso pharo, aľe avelas bi man avrisikha-do ľil a šaj mange kerav the vodičsko prukazis. Pre oda, te bi mange džalas o dživipen lačhes, pes mušínav igen te sikhľuvel a te sustredinel pes akanakes pre škola. Paťav, hoj the te som Rom, le avrisikhade ľileha a te vareso džanava, chudava feder buťi.

(původní překlad)

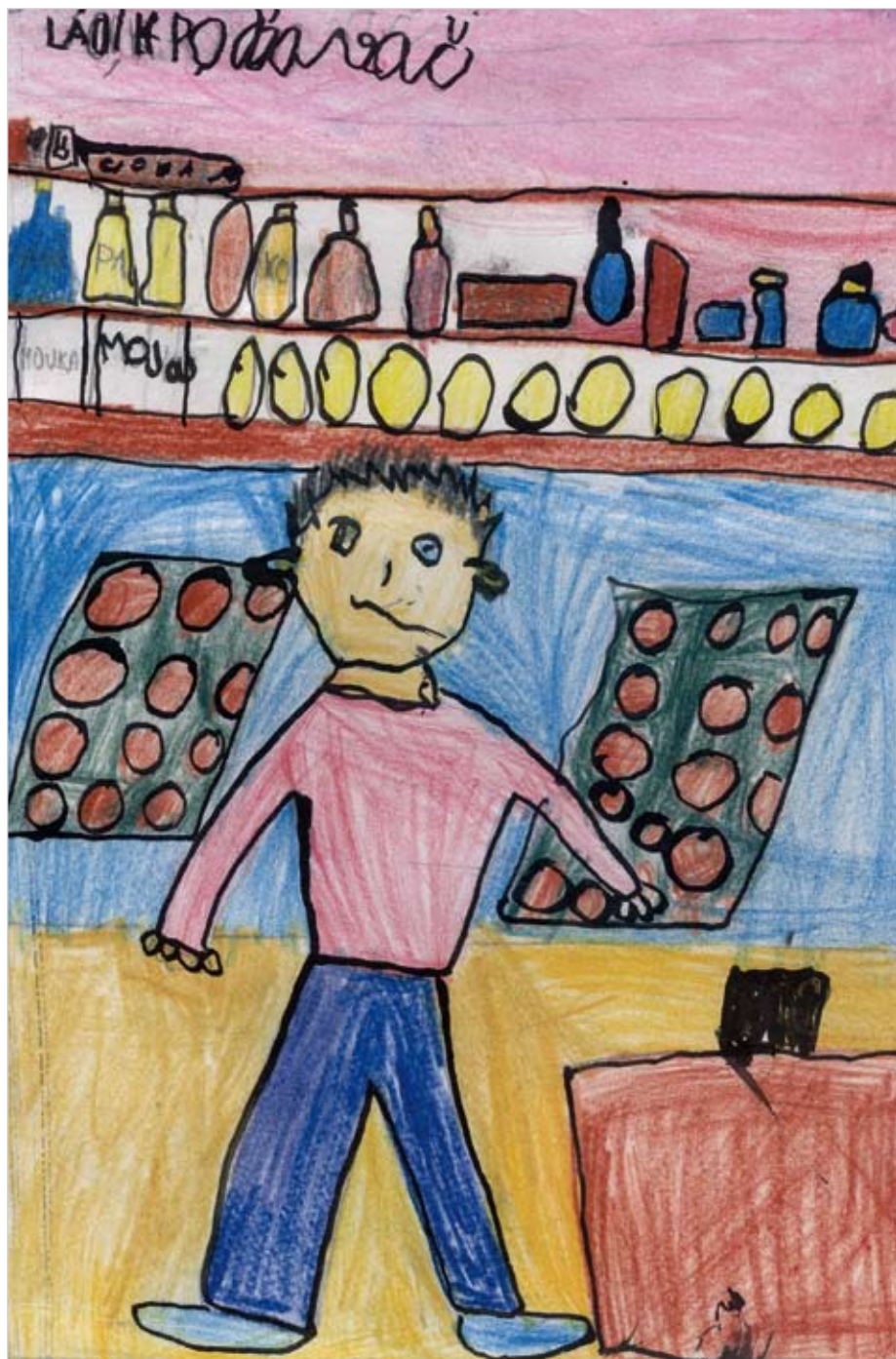
Jmenuji se Vašek, je mi 17 let, bydlím v Dětském domově v Mostě a učím se v učilišti v Jirkově na praktické škole. Ve škole se mi líbí a učení mi jde. Abych se měl v životě lépe, chci přestoupit na obor opravář zemědělských strojů, který je sice těžší, ale budu mít výuční list a mohu si zde udělat i řidičský průkaz. Proto, abych se měl v životě dobře, se musím více učit a soustředit se teď na školu. Věřím, že i když jsem Rom, s výučním listem a když budu něco umět, dostanu lepší práci.

My name is Vašek. I'm 17 years old and I live in a children's house in Most. I'm studying at a trade school in Jirkov at a practical school. I like school and I'm getting good grades. To have a better life I'd like to transfer to the „Repair of Agricultural Machinery“ field, which is harder but I'd have a certificate of apprenticeship and I'd be able to get my driver's licence in the process. I need to study more and concentrate on school now so that I can have a better life. I'm confident that, even though I'm Roma, if I have a certificate of apprenticeship and learn a skill, I'll get a better job.

Výtvarná část soutěže

1.místo - Miloš Čureja, 9 let, o.s.Romodrom Dobromilice - Moje nejoblíbenější místo (I. kategorie)

1. místo - Michal Daňo, 6 let ZŠ Trmice - Ládík prodáváč (I.kategorie)

2. místo - Denis Kandráč, 9 let, Klub Zefferino, Valašské Meziříčí - volné téma (I.kategorie)

2. místo - Daniel Derek, 9 let, ZŠ Boršov - volné téma (I.kategorie)

3. místo - Milan Kubát, 7 let, ZŠ Frýdlant - volně téma (I.kategorie)

3. místo - Káča Bílá, ZŠ Frýdlant - Moje prázdniny (I.kategorie)

1. místo - Lukáš Benda, ZŠ Žatec - volné téma (II.kategorie)

2. místo - David Kandráč, 10 let, Klub Zeferino, Valašské Meziříčí - volné téma (II.kategorie)

3. místo - Dominik Conka, 13 let, ZŠ Žatec - volné téma (II.kategorie)

3. místo – Eva Flitárová, 10 let, ZŠ Jablonec nad Nisou – volné téma (II.kategorie)

1. místo - Alex Biháry, ZŠ praktická Prachatice - volné téma (III. kategorie)

2. místo - Štěpán Veber, 13 let, ZŠ Turnov - Stop rasismu (III. kategorie)

2. místo - Markéta Darvašová, 12 let, ZŠ Ústí nad Labem - O Jilo / Srdce (III.kategorie)

2. místo - Michal Nanár, 7.roč, ZŠ České Budějovice - Já a pohádkové bytosti (III. kategorie)

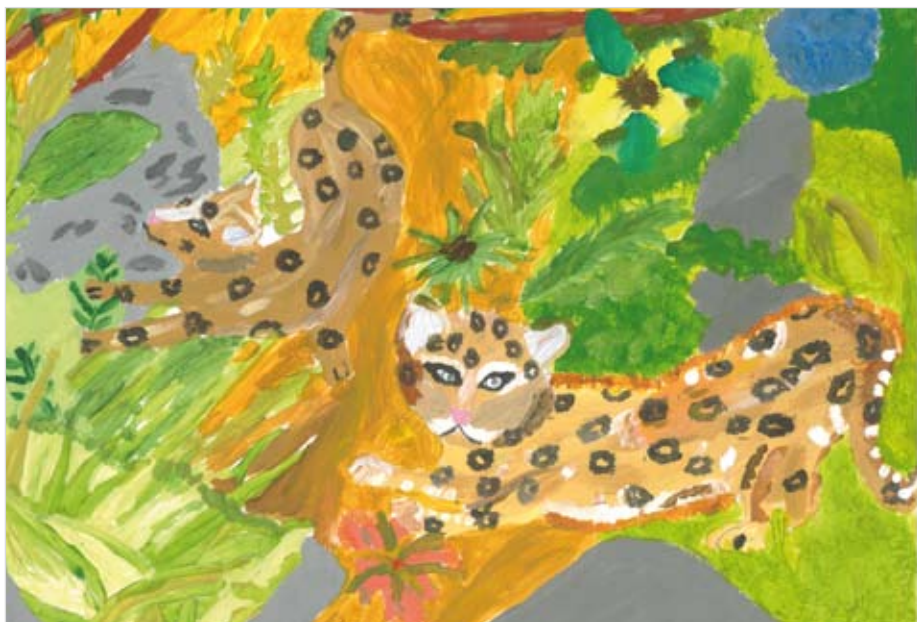
2. místo – Soňa Mižigárová, SŠ V Hati - Zmuchlaný svět (IV. kategorie)

3. místo - Patrik Suchý, 13 let, ZŠ Most – volné téma (III. kategorie)

3. místo - Karina Cínová, 13 let, ZŠ Most – volné téma (III. kategorie)

1. místo - Evelína Hajšmanová, SŠ V Hati – Zakázání (IV. kategorie)

3. místo - Marie Trišková, SŠ V Hati - volné téma (IV. kategorie)

Bára Balounová, 7. roč., ZŠ Praha - Moji rodiče (III. kategorie)

Karel Forejt, 7. roč., ZŠ Praha - Strom života (III. kategorie)

Amálka Kopřivová, 4. roč., ZŠ Brno - Amálka
(II. kategorie)

Amálka Kopřivová, 4. roč., ZŠ Brno - Natálka
(II. kategorie)

Amálka Kopřivová, 4. roč., ZŠ Brno - Pepa
(II. kategorie)

Amálka Kopřivová, 4. roč., ZŠ Brno - Anežka
(II. kategorie)

Michal Dvorský, 7. roč., ZŠ Praha - Moje kamarádka Monika (III. kategorie)

Anna Danielová, SŠ V Hatí - volné téma (IV. kategorie)

Michal Dvorský, 7. roč., ZŠ Praha - Moje kamarádka Sandra (III. kategorie)

René Ištok, 8. roč., ZŠ Most - volné téma (III. kategorie)

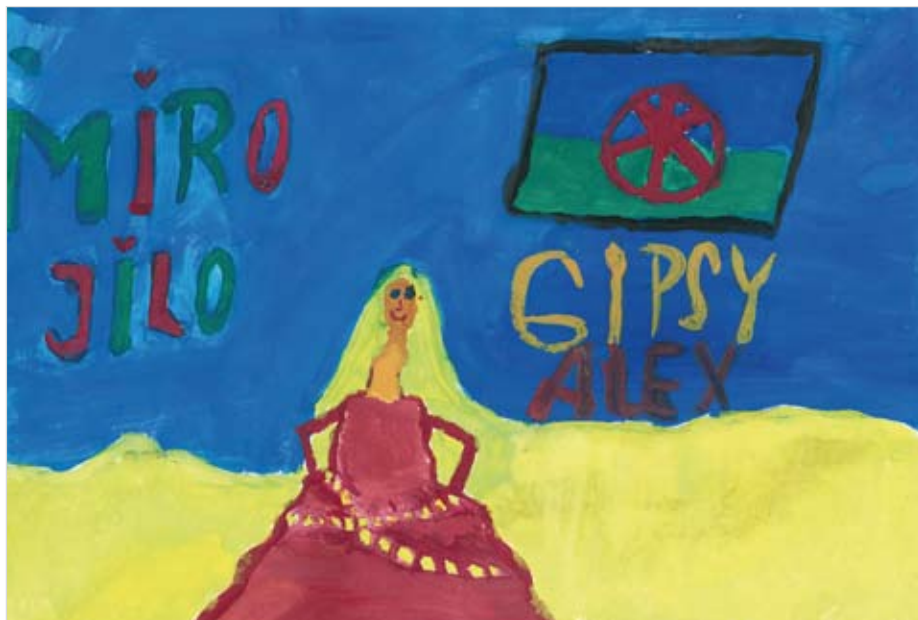
Vanesa Pechová, 12 let, ZŠ Karviná - Šukar čajori / Krásná dívka (II.kategorie)

Petr Polák, 12 let, ZŠ Karviná - Paňi /Voda (II. kategorie)

Jenifer Biháryová, 11 let, ZŠ praktická Prachatice - Kamarádi Kvak a Žbluňk (II. kategorie)

Milan Červenobrada, 13 let, o.s. Romodrom, Dobromilice - Nejkrásnější romské slovo (II. kategorie)

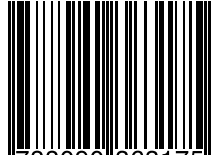
Michail Michajlov, 12 let, ZŠ Praha - O kouzelném bubnu (II. kategorie)

ISBN 978-80-903631-7-5

9 788090 363175 >